

Strategija obrazovanja odraslih

Republika Hrvatska

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

STRATEGIJA OBRAZOVANJA ODRASLIH

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa

STRATEGIJA OBRAZOVANJA ODRASLIH

drugo izdanje

Nakladnik

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH

Za nakladnika

prof. dr. sc. Dragan Primorac
ministar znanosti, obrazovanja i športa

Uredili

Mirko Smoljić
Ivan Milanović Litre

Naslovnica

Studio2M

Priprema

Studio2M

Tisak

Stega tisak

Naklada

1.000

Zagreb, travanj 2007.

CIP zapis dostupan u računalnom katalogu
Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod brojem 634781

ISBN 978-953-6569-32-8

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa RH
Trg hrvatskih velikana 6, 10000 Zagreb, Hrvatska
Tel.: + 385 (0) 1 4569 000
Faks: + 385 (0) 1 4569 099
e-pošta: ured@mzos.hr
URL: <http://www.mzos.hr>

Strategiju obrazovanja odraslih Vlada Republike Hrvatske usvojila je na sjednici održanoj 25. studenoga 2004. godine.

STRATEGIJA OBRAZOVANJA ODRASLIH

2. dopunjeno izdanje
Zagreb, travanj 2007.

U povodu drugog izdanja...

Nakon donošenja Strategije obrazovanja odraslih s pravom možemo reći da je u Republici Hrvatskoj učinjen značajan pomak prema osjetljivosti javnosti za cjeloživotno učenje i obrazovanje odraslih te promjeni odnosa obrazovne i ukupne politike prema obrazovanju odraslih.

Postigli smo suglasnost da je ulaganje u znanje svih građana naš prioritet u razvoju konkurentnoga gospodarstva, smanjenju nezaposlenosti, smanjenju socijalne isključenosti te ostvarenju uvjeta za mobilnost u okviru europskih i svjetskih integracija.

Ostvarujući preuzetu odgovornost, Vlada Republike Hrvatske na čelu s premijerom dr. sc. Ivom Sanaderom, osnovala je u svibnju 2006. godine Agenciju za obrazovanje odraslih (AOO), središnju nacionalnu instituciju za praćenje, razvoj, vrjednovanje i unaprjeđenje sustava obrazovanja odraslih, čiji Centar za mobilnost i EU programe preuzima zadaću i poslove nacionalne agencije za provedbu Integriranoga programa za cjeloživotno učenje (Integrated LifeLong Learning Programme) i programa Mladi na djelu (Youth in Action Programme) Europske komisije.

Hrvatski je sabor, u veljači 2007. godine, donio Zakon o obrazovanju odraslih (NN, 171/07). Time je, po prvi put, posebnim zakonom uređen normativni okvir za izgradnju obrazovanja odraslih kao sastavnoga i jednako važnoga dijela cjelovitoga obrazovnog sustava u kojem je svoje mjesto našla naša dugogodišnja tradicija i dobra iskustva te suvremene svjetske, posebno europske smjernice: priznavanje neformalnoga obrazovanja i učenja, certificiranje znanja, vještina i sposobnosti, prilagođavanje obrazovanja potrebama i mogućnostima odraslih.

Ostvarenim rezultatima i aktivnostima koje predstoje, hrvatski obrazovni sustav, uključujući obrazovanje odraslih, ide prema svojem cilju – izgradnji društva temeljena na znanju.

prof. dr. sc. Dragan Primorac

ministar znanosti, obrazovanja i športa

ZA CJELOŽIVOTNO UČENJE

Predvođeci Hrvatsku prema europskoj obitelji »društva i ekonomija utemeljenih na znanju«, Vlada Republike Hrvatske prihvatila je Strategiju obrazovanja odraslih.

Više nego ikada ranije, svjesni smo da učenje nije samo obveza nego i potreba svakog pojedinca, bez obzira na starosnu dob, prethodno stečeno obrazovanje, zaposlenost, osobnu motiviranost, okruženje u kojem živi i radi.

Učenje je danas postalo jednako važno kao i zdravlje, okoliš i mir. Čovjek je po svojim temeljnim određenjima biće učenja, svoje ljudske ciljeve, ambicije, želje i potrebe ostvaruje učenjem. I dalje, što više znanja ima, to više znanja treba!

Radi gospodarskog razvoja, smanjenja nezaposlenosti, povećanja obrazovne razine stanovništva, razvoja civilnog društva i aktivnog građanstva, ovom Strategijom, država preuzima odgovornost za poticanje obrazovanja za sve, promicanje »kulture učenja«, stvaranja okvira i mogućnosti za razvoj organizacija i zajednica koje uče.

Donošenjem Strategije pozivaju se svi mjerodavni i zainteresirani čimbenici na stvaranju partnerstva na svim razinama, kako bismo zajedničkim djelovanjem pridonijeli izgradnji Republike Hrvatske putem cjeloživotnog učenja.

doc. dr. sc. Dragan Primorac

ministar znanosti, obrazovanja i športa

SADRŽAJ

I. STRATEGIJA OBRAZOVANJA ODRASLIH

1.	Uvod	13
2.	Inoviranje obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja	15
3.	Ciljevi Strategije obrazovanja odraslih	19
4.	Razvoj organizacijskih, stručnih i financijskih pretpostavki	23
4.1.	Politika obrazovanja odraslih i zakonsko uređenje	23
4.2.	Statističko praćenje obrazovanja odraslih	25
4.3.	Financiranje obrazovanja odraslih	25
4.4.	Obrazovna ponuda	27
4.5.	Obrazovna infrastruktura	36
4.6.	Nastavnici u obrazovanju odraslih	40
4.7.	Istraživački i razvojni projekti	41
4.8.	Partnerstvo u obrazovanju odraslih	42
4.9.	Certificiranje	42
4.10.	Evaluacija/vrednovanje	43
5.	Praćenje provedbe Strategije obrazovanja odraslih	45

II. ZAKON O OBRAZOVANJU ODRASLIH

1.	Opće odredbe	51
2.	Programi obrazovanja odraslih	52
3.	Ustanove za obrazovanje odraslih	54
4.	Polaznici	54
5.	Praćenje i razvoj obrazovanja odraslih	55
6.	Financiranje obrazovanja odraslih	56
7.	Nadzor	57
8.	Andragoška dokumentacija i evidencije o obrazovanju odraslih	57
9.	Kaznene odredbe	57
10.	Prijelazne i završne odredbe	58

**STRATEGIJA
OBRAZOVANJA
ODRASLIH**

I. UVOD

Pravo na učenje, prema *Općoj deklaraciji o ljudskim pravima* Ujedinjenih naroda, jedno je od temeljnih ljudskih prava:

Članak 26.

Svatko ima pravo na obrazovanje. Obrazovanje mora biti besplatno, barem na početnim i općim stupnjevima. Osnovno obrazovanje mora biti obvezno. Tehničko i stručno obrazovanje mora biti dostupno svima; više obrazovanje treba biti pristupačno svima na temelju sposobnosti.

Članak 27.

Svatko ima pravo sudjelovati u kulturnom životu svoje zajednice, uživati u umjetnosti te sudjelovati u znanstvenom razvoju i koristiti njegove prednosti...

Članak 29.

Svatko ima obveze prema zajednici u kojoj je jedino moguć neovisan i potpun razvoj njegove osobnosti...¹

Republika Hrvatska ima stoljetnu tradiciju institucionalnog obrazovanja odraslih. Nakon II. svjetskog rata ustanovljen je obris, koji je sredinom pedesetih godina zaprimio sve karakteristike sustava i bio inkorporiran na lokalnoj i državnoj razini. Veliki broj solidno ustrojenih narodnih sveučilišta, znatan broj radničkih sveučilišta, osnovnih škola za odrasle, većemjnih srednjih i viših škola, s velikim brojem polaznika, uz sustavno usavršavanje andragoških djelatnika, učinili su da je sustav obrazovanja u Republici Hrvatskoj bio jedan od najrazvijenijih, ne samo na prostorima tadašnje Jugoslavije, nego i u Europi. Stoga se s pravom govorilo da je u šezdesetim godinama sustav obrazovanja odraslih u Hrvatskoj prolazio svoju »zlatnu fazu«.

Reformom školstva 70-tih godina, administrativnim nasiljem, uništen je koncept obrazovanja odraslih, a do tada dobro organizirane institucije – nositelji ovoga obrazovanja – potisnute su na rub zbivanja u suvremenoj naobrazbi i kulturi.

1. *Opća deklaracija o ljudskim pravima* OUN, 1948.

2. INOVIRANJE OBRAZOVANJA ODRASLIH U KONTEKSTU CJELOŽIVOTNOG UČENJA

Praksa obrazovanja odraslih, po mnogim svojim sastavnicama i obilježjima, danas gotovo da ne zaostaje za praksom razvijenih zemalja. Republika Hrvatska ima mrežu ustanova za obrazovanje odraslih gotovo na čitavom području, te veliki broj različitih institucija koje, uz svoje redovne djelatnosti, provode i programe obrazovanja odraslih. Obrazovna ponuda, posebno u području neformalnog obrazovanja, velika je i široka, i, u pravilu, nastala je kao odgovor na obrazovne potrebe građana i pravnih osoba. U javnosti prevladava stajalište da u obrazovanju odraslih, kao i drugim segmentima obrazovnog sustava, prevladavaju principi tradicionalnog sustava. Ova je tvrdnja u velikoj mjeri točna za područje formalnog obrazovanja, te proizlazi iz činjenice da formalno obrazovanje odraslih provode nastavnici redovnih škola i centraliziranog sustava donošenja nastavnih planova i programa. U području neformalnog obrazovanja stanje je drugačije.

Nakon dužeg razdoblja, u kojem službena hrvatska politika i vlast nije imala razumijevanja za obrazovanje odraslih, a kao rezultat intenzivnog povezivanja i otvaranja prema europskim i svjetskim integracijama, uočava se bitan zaokret.

Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, u prosincu 2002. godine, usvojila je i objavila »Deklaraciju o znanju«, kojom ukazuje na važnost znanja kao glavne poluge razvoja, te razvitak obrazovanja i znanosti prema svjetskim kriterijima kvalitete, kao prvi korak na putu prema društvu znanja. Povećanje izdvajanja za obrazovanje i znanost mora biti prioritet razvojne politike i potvrda europske orijentacije.²

Vlada Republike Hrvatske i Nacionalno vijeće za konkurentnost, u ožujku 2004. godine, predstavili su »55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske«, te istaknuli četiri ključna nacionalna strateška cilja:

1. Ostvarivanje održivog rasta BDP-a;
2. Smanjivanje nezaposlenosti;
3. Povećanje kvalitete življenja;
4. Povećanje stupnja društvene uključenosti.

2 »Deklaracija o znanju«, HAZU, 2002.

Ostvarivanje ovih ciljeva temelji se na obrazovanju za rast i razvoj. »Svaka nacionalna ekonomija i njezin konkurentski položaj ovise prvenstveno o kvaliteti raspoloživih ljudskih resursa. Korištenje tih resursa i ulaganje u njihovu kvalitetu glavni su čimbenici razvoja.«³

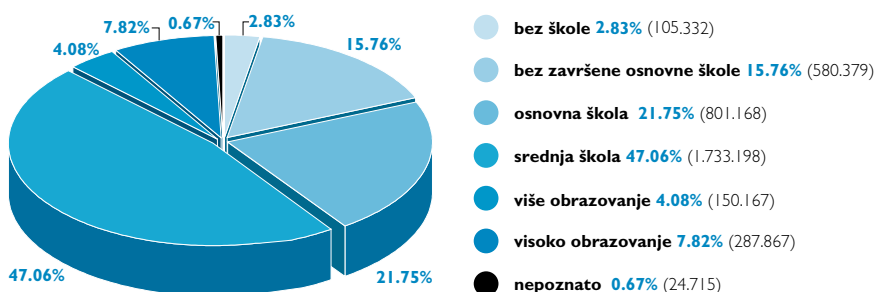
Obrazovanje će pridonijeti povećanju konkurentnosti ako se ostvari:

- poboljšanje obrazovne strukture stanovništva,
- trajno osuvremenjivanje sadržaja i metoda obrazovanja na svim razinama obrazovnog sustava, te usmjerenost na razvijanje temeljnih kompetencija,
- uspostava sustava vrednovanja i samovrednovanja kvalitete procesa i rezultata obrazovanja,
- povećanje ulaganja gospodarstva i države u obrazovanje,
- što veće uključivanje u procese obrazovanja i učenja (počevši od predškolskog sustava).

Pod motom »Najskuplje je ne činiti ništa!« upućuje se na hitnost postupanja. Osnivanjem trajnih radnih stručnih skupina koje će ustanoviti kratkoročne, srednjoročne i dugoročne potrebe za znanjima i vještinama u ključnim gospodarskim područjima, na temelju utvrđenog sustava prikupljanja informacija o potrebama tržišta rada, omogućilo bi se razvijanje odgovarajućih obrazovnih programa prilagođenih razvoju potrebnih znanja i vještina.⁴

Popisom stanovništva, 2001. godine, predočena je obrazovna struktura stanovništva u Republici Hrvatskoj⁵:

Slika 1. Stanovništvo u dobi od 15 i više godina prema razini završene škole u postotcima

Na početku dvadesetprvog stoljeća postignut je opći konsenzus da je znanje temeljna proizvodna snaga u ljudskom društvu i glavni uvjet uspješnosti. Razlike u znanju i njegovoj primjeni postale su glavni čimbenici prema kojima se države dijele na razvijene i nerazvijene, bogate ili siromašne.

³ »55 preporuka za povećanje konkurentnosti Hrvatske«, Nacionalno vijeće za konkurentnost.

⁴ Isto.

⁵ Izvor: Državni zavod za statistiku.

U suvremenim bogatim društvima glavna razvojna poluga je intelektualni kapital ljudi, a njegova vrsnost je neposredno ovisna o sustavu obrazovanja i odgoja. Neprijeporno je da obrazovanje i odgoj bitno doprinose održivom nacionalnom razvoju, te poželjnom i trajnom razvoju pojedinaca. Razvijene i uspješne zemlje drže sustav obrazovanja od najvišeg nacionalnog prioriteta, te primjenjuju one strategije razvoja obrazovanja i odgoja, koje najprimjerenije pridonose gospodarskom, socijalnom i kulturnom razvoju društva, te pojedinačnom boljitku svih njegovih članova. Stoga je posjedovanje znanja temelj ravnomjerne raspodjele svjetske moći i očuvanja nacionalne i pojedinačne slobode, blagostanja te kulture u najširem smislu.

Suvremena strategija obrazovanja temelji se na načelu *cjeloživotnog učenja*, potaknutog činjenicom da se količina novoga znanja povećava velikom brzinom, pa znanja stečena u tradicionalnom obrazovnom sustavu zastarijevaju i nisu dostatna potrebama pojedinca i društvene zajednice.

Razvoj društva će tijekom 21. stoljeća ovisiti i o mogućnosti da kritična masa aktivnog stanovništva stekne visoku razinu nove pismenosti. Naime, »*pismenost 21. stoljeća*« je preduvjet razvoju ne samo svakog pojedinca nego i opće društvenoj dobrobiti.⁶ Zahtjevi nove pismenosti temelje se na neophodnosti trajnog usvajanja novih znanja, vještina i sposobnosti.⁷

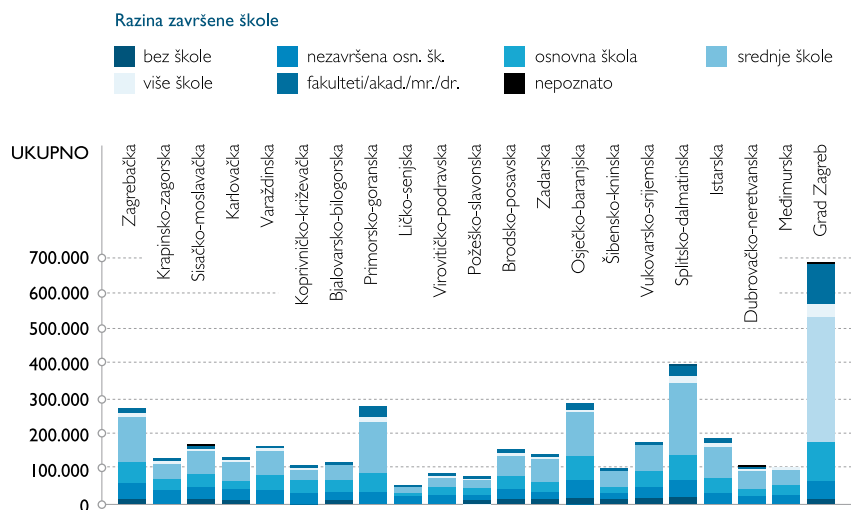
U procesu globalizacije od svih se država očekuje da će znanjem čuvati svoju opstojnost i razvijati konkurentnost, odnosno surađivati u razvitku svojih obrazovnih sustava, pri čemu svaka država zadržava pravo na uvažavanje posebnosti svoje vlastite povijesne, kulturne, obrazovne i druge tradicije.⁸

6 Sanader, I.: Govor pokrovitelja na Međunarodnoj konferenciji »*Obrazovanje odraslih – na putu prema EU*«, Zagreb, 20. – 21. svibnja 2004.

7 Pastuović, N.: Časopis »*Obrazovanje odraslih*« 1/4-2000., Andragoški centar, Zagreb.

8 Pack, D.: Europska politika obrazovanja/učenja odraslih, izlaganje na Međunarodnoj konferenciji »*Obrazovanje odraslih – na putu prema EU*«, Zagreb, 20. – 21. svibnja 2004.

Slika 2. Stanovništvo staro 15 i više godina prema razini završene škole po županijama

3. CILJEVI STRATEGIJE OBRAZOVANJA ODRASLIH

S trenutkom dobivanja *Avis-a*, Republika Hrvatska obvezala se na razvitak vlastitog obrazovnog sustava koji će biti oslonjen na moderne tekovine ujedinjene Europe.⁹ Time je prihvaćena i obveza usvajanja jasne i cjelovite strategije cjeloživotnog učenja i akcijskog plana do 2005. godine.¹⁰

Europska komisija usvojila je dokument »Izgradnja europskog prostora cjeloživotnog učenja« koji predstavlja jasnu i dosljednu strategiju postavljenu na sljedećim »blokovima«:

- razvitak partnerskog pristupa,
- utvrđivanje obrazovnih potreba – pojedinaca, organizacija, tržišta rada i šire društvene zajednice,
- osiguranje odgovarajućih resursa: financijskih, materijalnih, kadrovskih, stvaranje *kulture učenja* povećanjem obrazovnih mogućnosti, povećanjem broja učenika, stvaranje »organizacija koje uče« i »zajednica koje uče«,
- uspostavljanje mehanizama procjene i osiguranja kvalitete, evaluacije i nadzora kako bi se osigurao trajan razvitak i unapređenje radi ostvarenja izvrsnosti.¹¹

Na putu prema europskoj obitelji »društva temeljena na znanju«, Republika Hrvatska prihvaća cjeloživotno učenje kao temelj svojega cjelokupnog sustava obrazovanja, radi ostvarenja i unapređenja *trajne zapošljivosti* i *aktivnog građanstva*.¹²

Na tom pravcu, ovom strategijom utvrđuju se sljedeći ciljevi:

- razviti mjere, organizacijske, kadrovske i financijske uvjete za ostvarivanje cjeloživotnog učenja kao prava i obveze svih građana Republike Hrvatske: žena, muškaraca, mladih, starijih osoba, umirovljenika, zaposlenih, nezaposlenih, domaćica, poslodavaca, branitelja, siromašnih, nepismenih; uključivanje mašte i sposobnosti svih hrvatskih građana, te njihovo aktivno sudjelovanje u svakom aspektu života, omogućit će »pokretanje Hrvatske«;
- izgraditi sustav obrazovanja/učenja odraslih, koji će svima pružiti jednake mogućnosti za uključenost u kvalitetno učenje tijekom čitavoga života, i u kojemu se obrazovna ponuda temelji i proizlazi iz zahtjeva i potreba za učenjem;

9 Mišljenje Europske komisije o zahtjevu Republike Hrvatske za članstvo u Europskoj uniji, Bruxelles, COM(2004) 257.

10 Europska komisija »Obrazovanje i odgoj 2010 – različiti sustavi, zajednički ciljevi«, Bruxelles, COM(2003) 685 final.

11 Izgradnja europskog prostora cjeloživotnog učenja, Bruxelles, COM(2001) 678 final.

12 Memorandum Vijeća Europe o cjeloživotnom učenju, Bruxelles, SEC(2000) 1832.

- donijeti mjere za zajedničko i usklađeno djelovanje mjerodavnih ministarstava, socijalnih partnera i obrazovnih ustanova;
- stvoriti zakonske i stručne pretpostavke, kako bi sveobuhvatno obrazovanje odraslih bilo jednako važan, sastavni dio odgojno-obrazovnog sustava Republike Hrvatske;
- prilagoditi odgojno-obrazovno planiranje i programiranje, strategije i oblike poučavanja i učenja, kako bi znanja i vještine odgovarali mogućnostima i potrebama pojedinca, zahtjevima rada i posla, te radnom i društvenom okruženju;
- poticati i osposobljavati građane za sudjelovanje u svim područjima suvremenog života, posebno u društvenom i političkom životu na svim razinama, uključujući i europsku razinu;¹³
- poticati korištenje nove informacijske i komunikacijske tehnologije u cjeloživotnom učenju i obrazovanju odraslih, jer to, između ostalog omogućava individualizirani pristup učenju, prikladan odraslima, izbor najpogodnijega vremena za učenje te druge pogodnosti;
- pospješivati integraciju rada i učenja – zbog OECD ekonomija – jer promjene idu za tim da se obrazovanje i rad zbivaju cijelo vrijeme, umjesto tradicionalne odvojenosti studiranja i cjeloživotnog rada.

Cjeloživotno učenje smatra se neprekinutim kontinuitetom od »kolijevke do groba«, ono počiva na četiri temeljna stupa, prema kojima pojedinac mora: »učiti znati«, »učiti činiti«, »učiti biti« i »učiti živjeti zajedno«.¹⁴ Ljudi će dosljedno planirati aktivnosti učenja tijekom čitavog života samo ako žele učiti. Proces učenja, u pravilu, nastavljaju oni čije je iskustvo učenja u ranom životu bilo uspješno i koji su ga doživljavali na pozitivan način. Za nastavak učenja važno je stvoriti pristupačne mogućnosti u smislu potrebnog vremena, ritma, mjesta i sredstava, pri čemu će dodatnu motiviranost za sudjelovanje u obrazovanju stvoriti sadržaji i metode koji uzimaju u obzir njihove kulturne obzore i životno iskustvo. I, konačno, odrasla osoba će htjeti ulagati vrijeme, trud i novac u daljnje obrazovanje, za vlastite potrebe, kao i za napredovanje na poslu, ako vještine, opće i stručno znanje koje su ranije stekli budu vidljivo priznati. Osobna motivacija za učenje, te raznolikost mogućnosti obrazovanja osnovni su uvjet za uspješnu primjenu cjeloživotnog učenja.

Postoje tri vrste svrhovite aktivnosti učenja:

- *formalno obrazovanje/učenje*, koje se odvija u različitim obrazovnim institucijama i putem kojega se stječu priznate diplome i kvalifikacije, najčešće počinje između pete i sedme godine života i traje do dvadesete, odnosno dvadeset pete godine;
- *neformalno obrazovanje/učenje*, koje se odvija neovisno od službenog obrazovnog sustava i obično ne vodi stjecanju službenih potvrda. Ono može biti organizirano na radnom mjestu i kroz aktivnost različitih društava ili udruženja, kao što su organizacije mladih, sindikati ili političke stranke, ili putem organizacija i usluga koje služe kao nadopuna formalnom sustavu obrazovanja, kao što su muzičke škole, sportski klubovi ili privatne poduke kao priprema za polaganje ispita.;

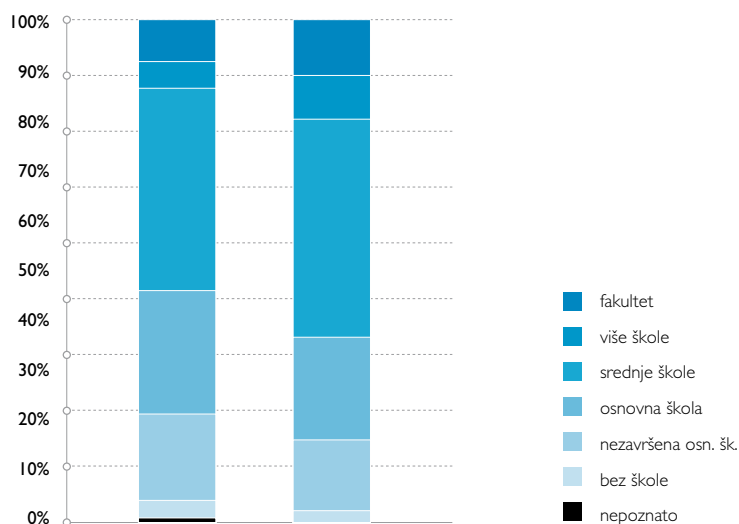
¹³ Europsko izvješće o indikatorima kvalitete cjeloživotnog učenja, Bruxelles, 2002.

¹⁴ Izvješće UNESCO-va Povjerenstva za razvoj obrazovanja za 21. stoljeće.

- *informalno učenje*, koje je prirodna pojava u svakodnevnom životu. Za razliku od formalnog i neformalnog obrazovanja, informalno učenje ne mora se odvijati svjesno, zbog čega ga ni pojedinci sami nužno ne prepoznaju kao čimbenik koji pridonosi njihovom znanju i vještinama.

Do sada je formalno obrazovanje određivalo vođenje politike, određujući način stjecanja obrazovanja i usavršavanja te utječući na stav ljudi o tome što se smatra učenjem. U kontinuitetu cjeloživotnog učenja više dolaze do izražaja neformalno obrazovanje i učenje. Činjenica da se kompjuterska tehnologija prije ustalila u kućanstvima nego u školama potvrđuje važnost neformalnog učenja. U neformalnim situacijama leži ogromna zaliha mogućnosti za usvajanje znanja, zbog čega bi u budućnosti mogle biti važan izvor inovacija u metodama učenja i poučavanja.¹⁵ Od tuda i težnja za sve većim priznavanjem neformalnog učenja. Nesporno je, dakle, da je obrazovanje odraslih postalo važnije nego ikada ranije. Stoga, osim u praksi, obrazovanje odraslih i na razini politike i upravljanja državom/društvom mora postati sastavni, jednako važan, ali specifičan dio cjelokupnog obrazovnog sustava. Infrastruktura obrazovanja/učenja odraslih u razvijenim zapadnim zemljama, posebno u zemljama EU, jest *sine qua non* uspješne i raznovrsne prakse obrazovanja i učenja. Nju karakterizira jasno definirana pravna regulativa, uređena prava i obveze financiranja od strane državnih, regionalnih i lokalnih struktura i fondova, izgrađena mreža ustanova, udruženja i fundacija koje realiziraju programe i zadaće obrazovanja/učenja odraslih, te, na kraju, nju karakterizira transparentna praksa evaluacije učinaka obrazovanja/učenja odraslih, kako na znanstvenoj razini u brojnim istraživanjima i razvojnim projektima, tako i na praktičnoj razini.¹⁶

Slika 3. Očekivana obrazovna struktura stanovništva 2011. godine

¹⁵ Memorandum Vijeća Europe o cjeloživotnom učenju, Bruxelles, SEC(2000) 1832.

¹⁶ Bogdanović, S. i dr.: *Razvojni model pučkog otvorenog učilišta*, HZPOU, 2001.

4. RAZVOJ ORGANIZACIJSKIH, STRUČNIH I FINANCIJSKIH PRETPOSTAVKI

4.1. Politika obrazovanja odraslih i zakonsko uređenje

Obrazovanje odraslih, danas je u Hrvatskoj djelomično uređeno zakonskim propisima: *Zakonom o osnovnom školstvu*¹⁷ i *Zakonom o srednjem školstvu*¹⁸, koji sadrže posebna poglavlja kojima se uređuje djelatnost, oblici izvođenja, institucije ovlaštene za obavljanje djelatnosti, te *Pravilnikom o srednjoškolskom obrazovanju odraslih*¹⁹, kao provedbenim propisom.

Institucionalni okvir za obavljanje obrazovanja odraslih pruža *Zakon o pučkim otvorenim učilištima*²⁰, donesen 1997. godine, koji uređuje djelatnost, osnivanje, ustroj, te upućuje na primjenu *Zakona o ustanovama*.²¹

Zbog nedostataka u *Zakonu o pučkim otvorenim učilištima* potrebno je učiniti sljedeća poboljšanja:

- uskladiti ga s kasnije donesenim propisima (temeljem tih zakona pojedine djelatnosti mogu se obavljati isključivo u trgovačkim društvima);
- jasno urediti međusobna prava i obveze osnivača i ustanove (prema postojećem Zakonu osnivač ima prava, a ustanova samo obveze);
- otkloniti posljedice nedostatka odredbi o financiranju djelatnosti (obrazovanje odraslih prepušteno je tržištu, a izostala je svaka javna potpora i odgovornost države i lokalne zajednice).

Upravljanje u pučkim otvorenim učilištima *decentralizirano* je nakon stupanja na snagu *Zakona o ustanovama*. Pučkim otvorenim učilištima upravljaju upravna vijeća koja imenuju osnivači, a rukovode ravnatelji koje imenuju upravna vijeća. Gotovo u svim pučkim otvorenim učilištima ravnatelj je dužan u postupku izbora predložiti program razvitka ustanove. Članovi upravnih vijeća, kao i ravnatelji podliježu reizboru svake četiri godine.

Razvijene europske države ugradile su pravo na obrazovanje i u druga područja zakonske regulative, u prvom redu radno-pravno zakonodavstvo (npr. institut dopusta u obrazovne

¹⁷ *Zakon o osnovnom školstvu* (NN, 69/03).

¹⁸ *Zakon o srednjem školstvu* (NN, 88/03).

¹⁹ *Pravilnik o srednjoškolskom obrazovanju odraslih* (NN, 112/00, 89/03, 194/03).

²⁰ *Zakon o pučkim otvorenim učilištima* (NN, 54/97, 109/99 – Odluka Ustavnog suda).

²¹ *Zakon o ustanovama* (NN, 76/93, 29/97, 47/99).

svrhe)²². U Hrvatskoj je to pitanje samo načelno uređeno *Zakonom o radu*²³ kao obveza poslodavca odnosno pravo radnika na plaćeni dopust za školovanje, obrazovanje, osposobljavanja i usavršavanje, dok se način i opseg ostvarivanja toga prava radnika prepušta kolektivnim ugovorima. Ima, međutim, primjera kao što je *Temeljni kolektivni ugovor za službenike i namještenike u javnim službama*²⁴, koji predviđa tek neplaćeni dopust za potrebe vlastitog školovanja i usavršavanja kada je u vezi s poslovima koje zaposlenik obavlja ili njegovom profesijom ili djelatnošću poslodavca, što je korak nazad jer je prethodnim kolektivnim ugovorom radnik imao pravo na plaćeni dopust. Ovo tim više zbunjuje, budući da npr. u zdravstvenoj djelatnosti, za koju još nije sklopljen granski kolektivni ugovor, svi stručni radnici imaju obvezu trajnog usavršavanja u svrhu obnavljanja licence za samostalni rad.

Prihvaćanjem niza međunarodnih dokumenata, od V. CONFINTEA u Hamburgu²⁵ do danas, Republika Hrvatska obvezala se na:

- usvajanje zakona i donošenje drugih mjera i primjenu političkih mehanizama za priznavanje prava na učenje svim odraslim osobama, suradnjom sa svim partnerima;
- osnivanje službi javnog informiranja i savjetovanja razvijanjem metoda za priznavanje iskustvenog i prijašnjeg učenja;
- razvijanje strategija kojima bi učenje odraslih bilo dostupno i isključenim skupinama, pružanjem pomoći da pravilno izaberu načine učenja koji najbolje odgovaraju njihovim težnjama;
- isticanjem važnosti poštivanja Međunarodnog dana žena (8. ožujka) i Međunarodnog dana pismenosti (8. rujna), te obilježavanje Tjedna OUN cjeloživotnog učenja.

Istovremeno s poticanjem decentralizacije i davanjem većih ovlasti socijalnim i drugim partnerima, država ostaje odgovorna za stvaranje okvira i uvjeta, kao i za praćenje provedbe i uspješnosti primjene strategije razvitka obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja.²⁶ Sabor Republike Hrvatske, kao tijelo zakonodavne vlasti, zajedno s političkim strankama koje participiraju u vlasti, ili kao oporba, usvajanjem ove Strategije prihvaćaju i obvezuju se na donošenje novih ili izmjenu postojećih zakona. Vlada Republike Hrvatske mora pristupiti obrazovanju odraslih *meduresorskim* djelovanjem svih mjerodavnih ministarstava: Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, i drugima na čelu s Ministarstvom znanosti, obrazovanja i športa.

Prihvaćanjem inicijative za donošenje Zakona o obrazovanju odraslih, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa treba ustrojiti i posebnu upravu za obrazovanje odraslih.

22 Zakoni SR Njemačke, Francuske, Mađarske.

23 *Zakon o radu* (NN, 38/95, 54/95, 65/95, 17/01, 82/01, 114/03, 142/03).

24 *Temeljni kolektivni ugovor za službenike i namještenike u javnim službama* (NN, 03/02).

25 *Deklaracija V. CONFINTEA i Dnevni red za budućnost*, Hamburg, 1997.

26 Primorac, D: Izlaganje na Međunarodnoj konferenciji »Obrazovanje odraslih – na putu prema EU«, Zagreb, 2004.

Vlada RH je početkom 2004. godine imenovala *Povjerenstvo za obrazovanje odraslih* sa zadaćom predlaganja mjera i aktivnosti za unapređenje djelatnosti obrazovanja odraslih, te izrade *Nacrta prijedloga zakona o obrazovanju odraslih*.

4.2. Statističko praćenje obrazovanja odraslih

Zbog nepriznavanja obrazovanja odraslih kao jednako važnog dijela ukupnog sustava obrazovanja, Republika Hrvatska nema sustavnog statističkog praćenja djelatnosti obrazovanja odraslih, te se ne može pouzdano govoriti o broju i prirodi institucija, o strukturi i kvaliteti obrazovne ponude, o strukturi učenika i nastavnika, izvorima i svrhovitosti financiranja, i drugim relevantnim pokazateljima.

Državni zavod za statistiku prati formalno osnovno i srednje obrazovanje odraslih, kao dio djelatnosti razvrstane u razred 80.42. – Obrazovanje odraslih i ostalo obrazovanje *Nacionalne klasifikacije djelatnosti*, i trogodišnje prati djelatnost pučkih otvorenih učilišta, domova/centara za kulturu za potrebe Ministarstva kulture i drugih korisnika. Za razvitak djelatnosti, statističko praćenje je od presudnog značaja. Međutim, u postojećim okolnostima *Državni zavod za statistiku* ističe problem nedostupnosti podataka, definiranja izvještajnih jedinica i temeljnih pojmova,²⁷ te je zbog toga prihvatio inicijativu *Andragošskog centra* za sudjelovanje u projektu »Izrada instrumentarija statističkog praćenja obrazovanja odraslih«, i za taj projekt nužno je osigurati sredstva državne potpore.

Uspostavljanjem statističkog praćenja obrazovanja/učenja odraslih u bitnome će se promijeniti slika o obrazovnoj strukturi stanovništva.

4.3. Financiranje obrazovanja odraslih

Iz postojećih zakonskih propisa proizlazi da nema sustavne javne odgovornosti i potpore države i lokalne samouprave prema obrazovanju odraslih. Troškove svojega obrazovanja snosi sam pojedinac ili, kada je riječ o stjecanju profesionalnih znanja, poslodavac.

Prema istraživanju konkurentnosti radne snage, hrvatska poduzeća ulažu u razvoj konkurentnosti svojih zaposlenika daleko ispod svih svjetskih i europskih standarda.²⁸

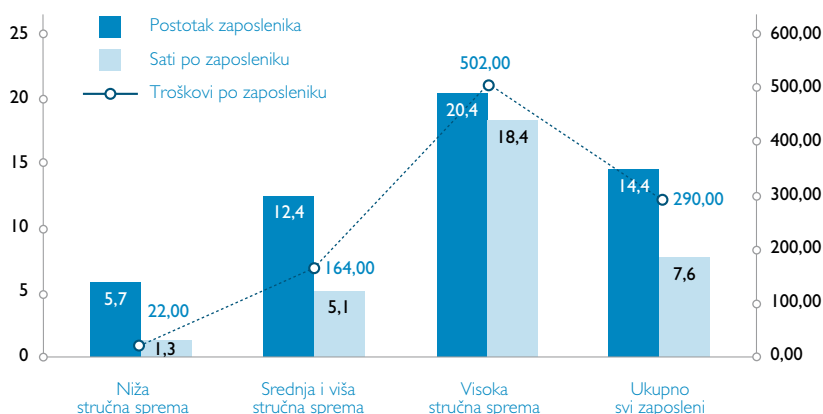
No, prema podacima iz 1999. godine, u usporedbi sa zemljama koje su tada bile kandidati za ulazak u Europsku uniju, Hrvatska se, s obzirom na postotak poduzeća koja dodatno obrazuju svoje zaposlenike, nalazila između Estonije i Slovenije i time zauzimala relativno visoko mjesto.²⁹

²⁷ Nacionalni program RH za pridruživanje EU –2004. godina.

²⁸ Pološki, N., Frajlić, D.; *Pokazatelj konkurentnosti hrvatske radne snage* – rezultati empirijskog istraživanja, str. 17.

²⁹ Isto.

Slika 4. Ukupan postotak zaposlenika koji su prošli dodatnu izobrazbu, ukupni sati dodatne izobrazbe po zaposleniku, ukupni troškovi dodatne izobrazbe po zaposleniku u kunama; prema stručnim spremama u 2002. godini

Fiskalna politika jedan je od najvećih problema obrazovanja odraslih. *Zakon o porezu na dodanu vrijednost*³⁰, usprkos institucionalnom pristupu, svrstava (javne) ustanove za obrazovanje odraslih u red poreznih obveznika zajedno s trgovačkim društvima, a time i obrazovnu djelatnost među gospodarske djelatnosti koje podliježu oporezivanju po stopi od 22%. Takva fiskalna politika ne potiče obrazovanje odraslih, što je u suprotnosti s praksom većine razvijenih i/ili europskih zemalja. Izuzetak su programi formalnog (osnovnog i srednjeg) obrazovanja verificirani u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa.

Šesta smjernica Vijeća Europe o harmonizaciji propisa država članica uređuje izuzetke od obveze plaćanja poreza na dodanu vrijednost. Članak 13. *Smjernice* propisuje da je od obveze plaćanja poreza na dodanu vrijednost oslobođeno obrazovanje djece ili mladeži, školsko ili visokoškolsko obrazovanje, stručno usavršavanje ili prekvalifikacija, uključujući pružanje usluga i opskrbu robom vezanu za navedene djelatnosti, a koje osiguravaju tijela uređena javnim pravom ili druge organizacije zemalja članica kojima je obrazovanje ciljane djelatnosti. Pritom je uvjet za oslobađanje od plaćanja poreza na dodanu vrijednost, narav i sadržaj djelatnosti koja se obavlja.³¹

Zbog nejednakog statusa obrazovanja odraslih u okviru cjelokupnog obrazovnog sustava, ustanove za obrazovanje odraslih obveznici su i poreza na dobit.³² Mnoge europske države stimuliraju i motiviraju građane na obrazovanje i kroz propise o porezu na dohodak, pa se građanima priznaju različite porezne olakšice i subvencionira obrazovanje. S obzirom na nisku obrazovnu strukturu i visoke razvojne potrebe, Republika Hrvatska bi morala slijediti taj primjer, te osigurati sustav financiranja obrazovanja odraslih.

30 *Zakon o porezu na dodanu vrijednost* (NN, 47/95, 106/96, 164/98, 105/99, 54/00, 73/00, 127/00, 48/04, 82/04).

31 Šesta smjernica Vijeća Europe, broj 77/388 od 17. svibnja 1977.

32 *Zakon o porezu na dobit* (NN, 127/00, 163/03).

4.4. Obrazovna ponuda

Obrazovanje odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja, usmjereno je na stjecanje:

- profesionalnih znanja, vještina i umijeća,
- poduzetničkih i menadžerskih znanja,
- sposobnosti komuniciranja,
- socijalnih vještina i umijeća,
- sposobnosti, vještina i umijeća za kreativno izražavanje,
- sposobnosti, vještina i umijeća za obavljanje temeljnih građanskih dužnosti,
- sposobnosti za rješavanje različitih problema u obitelji,
- sposobnosti za očuvanje i zaštitu okoliša.

Cjelovita ponuda obuhvaća gospodarski orijentirane obrazovne programe (*economic oriented*), radi omogućavanja trajne zapošljivosti, društveno orijentirane obrazovne programe (*social oriented*), radi osiguranja aktivnog sudjelovanja u razvitku zajednice, kao oruđe protiv svakog oblika socijalne isključivosti, te osobno orijentirane (*personal oriented*) obrazovne programe radi ispunjenja i izgradnje osobnosti.

U razvitku obrazovne ponude postavlja se nekoliko novih zahtjeva. Jedan od njih je zahtjev za otvorenošću. Obrazovanje mora biti *dostupno svima*, te se svakom pojedincu mora omogućiti sudjelovanje u procesu učenja na način koji najbolje odgovara mogućnostima i potrebama. Posebnu pozornost valja pri tome obratiti na posebne ciljne skupine. Drugi je zahtjev za fleksibilnošću. Fleksibilizacija gospodarstva i društva zahtijeva promjenu u području obrazovnih kvalifikacija, odnosno u budućnosti se »moramo oprostiti s konstruktom zanimanja kao kvalifikatorskim i pedagoškim temeljem«. ³³

Fleksibilizacija u obrazovanju znači:

- fleksibilizaciju završetka obrazovanja – priznanje neformalnog obrazovanja (osobne iskaznice kompetencije, obrazovni *voucheri*) kojima pojedinac pokazuje/dokazuje svoje kompetencije. ³⁴ S obzirom na procijenjeno sudjelovanje odraslih u obrazovnim programima, za pretpostaviti je da bi se u kratkom vremenu, nakon pristupa priznavanju neformalnog obrazovanja u Republici Hrvatskoj, stekla bitno bolja, pozitivnija slika obrazovne strukture hrvatskog stanovništva;
- fleksibilizacija nastavnih planova – modularizacija, model NVQ (National Vocational Qualifications) koji je u Europi posebno naglašen u području strukovnog obrazovanja, a koji pojedincu omogućava pristup obrazovanju uz heterogene životne situacije i obećava stručnu mobilnost. Za razliku od drugih jugoistočnih zemalja, koje su već pristupile izradi svojih nacionalnih NVQ modela u okviru Phare ili CARDS projekata, u Republici Hrvatskoj se o ovoj inicijativi počelo razgovarati 2003.

³³ Gruber, E.: Modernizacija pomoću fleksibilnosti daljnjeg obrazovanja, objavljeno u: *Perspektive i tendencije obrazovanja odraslih u Europi*, HZPOU, Zagreb, 2000.

³⁴ Europska komisija: *Bijela knjiga o odgoju i obrazovanju*.

godine, na poticaj ETF-a, te ovaj projekt treba nastaviti u okviru CARDS projekta obrazovanja odraslih – 2005. godine;

- fleksibilizacija sadržaja – umjesto orijentacije na prijenos/stjecanje što veće količine znanja, sve veći je naglasak na stjecanju vještina kao što su učenje učenja, kreativnost, sposobnost rješavanja problema;
- fleksibilizacija na razini metodike/didaktike – sve veći naglasak na samoorganiziranom ili samoupravljanom učenju.

Temeljne vještine i osnovno obrazovanje odraslih

Prema Akcijskom planu i *EFA Goals*,³⁵ univerzalan i pravedan pristup osnovnom obrazovanju za sve, najjače je oružje u borbi protiv siromaštva. Osnovno obrazovanje temeljni je preduvjet daljnjeg obrazovanja.

U Hrvatskoj je osnovno obrazovanje obvezatno i besplatno.³⁶ Međutim, 685.711 stanovnika starijih od 15 godina nema završenu osnovnu školu, od čega je 3% bez škole. Za razliku od razdoblja od 1990., Vlada Republike Hrvatske, 2003. godine, prihvatila je desetgodišnji projekt opismenjavanja odraslih »Za Hrvatsku pismenosti – put do poželjne budućnosti«, sukladno Rezoluciji OUN »Desetljeće pismenosti 2003. – 2012.«³⁷, i u državnom proračunu osigurala sredstva za osnovno obrazovanje odraslih, za 2003. u iznosu 1.200.000,00 kuna, i za 2004. godinu u iznosu 10.000.000,00 kuna.

Ciljna skupina Projekta obuhvaća dob od 15 do 50 godina, njih 91.391 (13,3%). Osim mogućnosti završetka osnovnog obrazovanja, njima će biti omogućeno i stručno osposobljavanje za manje složene i jednostavnije poslove (zanimanja) potrebne na tržištu rada.

Provedba je projekta do sada pokazala nedostatke koje treba žurno otkloniti:

- nedostatak promidžbe i kampanje kojom bi se javnosti i zainteresiranima pružile potrebne informacije;
- nastavni plan i program, koji je neznatno modificiran u odnosu na nastavni plan i program osnovnog obrazovanja redovitih učenika;
- udžbenička i druga literatura gotovo da ne postoji, pa se izvedba oslanja na skripte nastavnika;
- nastavu izvode nastavnici redovitih osnovnih škola, koji nemaju andragoška znanja i vještine, a veći broj niti iskustva u radu s odraslima.

Uz tradicionalni pojam pismenosti – vještine pisanja, čitanja i računanja, novi pojam »*pismenosti 21. stoljeća*« razumijeva osposobljenost za čitanje s razumijevanjem, vještine komuniciranja, znanja stranih jezika i korištenja suvremene informacijske i komunikacijske tehnologije, omogućuju kvalitetno razumijevanje prirodnih i društvenih zbivanja,

35 »Obrazovanje za sve«, Svjetski forum obrazovanja, Dakar, 2000.

36 *Ustav Republike Hrvatske* (NN, 41/01 i 55/01).

37 *Rezolucija 54*. Glavne skupštine OUN.

osposobljenost za rješavanje problema, vještine i spremnosti za timski rad, prihvaćanje drugih i drugačijih, osposobljenost za trajno učenje. Za ostvarivanje ovih zahtjeva, važna je uloga i neformalnog obrazovanja.

U 2003. godini, na uzorku od 14 pučkih otvorenih učilišta, koji djeluju na području manjih gradova (Ludbreg, Bjelovar, Nova Gradiška, Sesvete, Velika Gorica, Čakovec, Osijek, Šibenik, Kutina, Slatina, Samobor, Dugo Selo, Rab i Daruvar – od čega, dakle, četiri gravitiraju Zagrebu), programe osposobljavanja za različita zanimanja završilo je 1.142 polaznika, programe učenja stranih jezika pohađalo je 3.212 polaznika i programe informatičkog opismenjanja 390 polaznika.³⁸

Srednje obrazovanje odraslih

Srednje obrazovanje odraslih obuhvaća programe za stjecanje školske ili stručne spreme, programe prekvalifikacije, te programe osposobljavanja i usavršavanja. Provedba ovih programa podvrgnuta je nadzoru Ministarstva, te ustanove u postupku verifikacije moraju dokazati ispunjenost prostornih, kadrovskih i materijalnih uvjeta. Završetkom ovih oblika obrazovanja, polaznici stječu javni certifikat, bez eksterne evaluacije. Samo u razdoblju travanj – lipanj 2004. godine, blizu 150 pravnih subjekata podnijelo je Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa zahtjeve za verifikaciju programa.

U ovome području postoje brojni primjeri dugogodišnje dobre prakse partnerstva između poslodavaca, *Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje* i pučkih otvorenih učilišta, koji akceptiraju obrazovne potrebe tržišta rada i suvremene tendencije u obrazovanju odraslih. Koristeći zakonsku mogućnost, obrazovne ustanove donose nastavne planove i programe osposobljavanja i usavršavanja, koji uvažavaju prethodna znanja i vještine odraslih učenika i odgovaraju potrebama poslodavaca, a troškove obrazovanja u većoj mjeri snosi *Hrvatski zavod za zapošljavanje*, odnosno poslodavci.

Srednje obrazovanje odraslih za obrtnička zanimanja izvodi se prema programima koji se sastoje od općeobrazovnog dijela i naukovanja sa završnim pomoćničkim ispitom. Naukovanje se sastoji od stručno-teorijskog (teorija zanimanja) i praktičnog dijela. Programe, pedagošku dokumentaciju, te programe pomoćničkih i majstorskih ispita po određenoj proceduri, donose: ministar znanosti, obrazovanja i športa, *Hrvatska obrtnička komora* i ministar za obrt, malo i srednje poduzetništvo. Prilikom prekvalifikacije kandidatima se priznaje općeobrazovni dio školovanja i imaju obvezu položiti pomoćnički ili majstorski ispit. Preduvjet za polaganje pomoćničkog ispita je najmanje godina dana prakse u djelatnosti za koju se prekvalificiraju, a preduvjet za polaganje majstorskog ispita uz završen općeobrazovni dio programa najmanje tri do pet godina iskustva u obrtu za koji žele položiti majstorski ispit. U razdoblju od 1996. godine, od kada se provode, pomoćnički ispite je položilo 9.909 kandidata, a majstorske ispite 3.484 kandidata.³⁹

³⁸ Izvor: Hrvatska zajednica pučkih otvorenih učilišta.

³⁹ Izvor: Hrvatska obrtnička komora.

Više i visoko obrazovanje

U kontekstu cjeloživotnog učenja, i visoko obrazovanje mora težiti primjeni načela otvorenosti, fleksibilosti i kreativnosti, te ostvariti veću povezanost interesima i potrebama gospodarskog razvitka.

Iako zvuči paradoksalno, oni koji su više obrazovani češće teže obrazovanju i uključuju se u procese učenja, za razliku od manje obrazovanih koji bi trebali imati veću potrebu za daljnjim učenjem. Stoga je visoko obrazovano stanovništvo glavna pokretačka snaga u »društvu znanja«.

Visokoškolsko cjeloživotno obrazovanje od naročite je važnosti za održavanje mjerodavnosti i radne pouzdanosti visokoobrazovanih stručnjaka različitih struka. Tijekom protekla četiri desetljeća neprekidne su promjene tehnologije donijele brzo zastarijevanje znanja, utjecale su i na društvene prilike na spoznaju i svjetonazor, ponajviše na tržište radne snage. Stoga je već ranih šezdesetih godina razvijena kultura kontinuiranog obrazovanja, koje je posebice dobro organizirano kao djelatnost profesionalnih društava: tečajevi, radionice, seminari, i drugi oblici prijenosa znanja. Uz to, na znanstvene i stručne skupove pozivani su vrhunski inozemni stručnjaci da održe predavanjima o najnovijim tekovinama znanosti i tehnike. Konačno, i sudjelovanje na međunarodnim skupovima važan je doprinos obnovi znanja. Ipak, pretežno je to neformalni prijenos znanja i nedostatan kad se radi o vrhunskim suvremenim tehničkim organizacijskim znanjima i kad su gospodarstvu potrebni stručnjaci koji će omogućiti prijenos tehnologije i što raspoložu i znanjima i vještinama.

Za Republiku Hrvatsku je karakterističan scenarij prema kojemu postoji nestašica stručnjaka u prirodnim i tehničkim sektorima dok u drugima vlada nezaposlenost. Stoga cjeloživotnim obrazovanjem valja predvidjeti i takvo dodatno obrazovanje kojim će ljudi biti poučavani, kako biti fleksibilni i prilagodljivi.

Zalažemo se za organizirano uključivanje sveučilišta, veleučilišta i visokih škola u program cjeloživotnog obrazovanja. Primjerice, sa svojim bi temeljnim programima visoka učilišta morala u završnoj godini predvidjeti predmete, seminare i praktikume te će svojom aktualnošću i vrsnoćom moći privući stručnjake iz prakse da tijekom svojeg radnog vijeka obnavljaju znanje. To bi obrazovanje valjalo biti dostupno svim stručnjacima i matične druge struke. Važan dio ove djelatnosti je i cjeloživotno učenje učitelja, koji također moraju nadvladati zastarijevanje znanja.

»Druga obrazovna prilika«

Osobe koje započnu, ali ne završe redovno obrazovanje, poseban su društveni problem, jer je riječ o blizu 18% upisanih u srednje škole i 35% upisanih u programe visokog obrazovanja. Razlozi toga osipanja mogu se pretpostaviti u nedovoljnoj vertikalnoj i horizontalnoj prohodnosti redovitog obrazovnog sustava, te nerazvijenom modelu individualizacije učenja, no, svakako je potrebno izgraditi sustav pristupa svakom »obeshrabrenom« i

model uspješne dodatne motivacije za integraciju u proces učenja, odnosno proces rada i aktivne uloge u društvu.

U kontekstu cjeloživotnog učenja, praksa obrazovanja odraslih bilježi sve veći interes za visokim obrazovanjem odraslih osoba, koji je motiviran napredovanjem u struci, željom ili potrebom za promjenom struke, te osobnim potrebama i željama pojedinca. Odgovor na ove potrebe, visoko obrazovanje može ponuditi otvorenim i fleksibilnim pristupom, što bi, svakako, unaprijedilo obrazovnu strukturu stanovništva u ovome, za razvoj društva, posebno važnom segmentu obrazovnog sustava.

Obrazovanje zaposlenih

Zbog »odumiranja« određenih struka na tržištu rada i pojave novih, te zbog dugotrajnog postupka, klasifikacija zanimanja zastarjela je već u trenutku njezinog donošenja. Stoga će i tržište rada sve više posezati za katalogom znanja, umjesto kataloga zanimanja.

Potrebe za stalnim stjecanjem novih znanja i vještina, ni zaposlene ne izuzima od zahtjeva za njihovim trajnim usavršavanjem. Stoga se u sve više struka, na razini visoke, više i srednje stručne spreme, uvodi licenciranje novih znanja i vještina koje omogućuje zadržavanje radnog mjesta, odnosno trajnu zapošljivost.

Obrazovanje nezaposlenih

Hrvatska ima visoku stopu nezaposlenosti, 17,4% u lipnju 2004. godine⁴⁰. Osim razloga uvjetovanih *Domovinskim ratom*, negativnim posljedicama privatizacije u gospodarstvu, jedan od bitnih razloga je i niska i neodgovarajuća obrazovna struktura radno aktivnog stanovništva. Važno sredstvo zapošljavanja su mjere aktivne politike tržišta rada koje uključuju obrazovanje i osposobljavanje. Nositelj obrazovnih aktivnosti za nezaposlene je *Hrvatski zavod za zapošljavanje*, koji je tijekom 2003. godine definirao potrebe za obrazovanjem nezaposlenih osoba u sferi deficitarnih zanimanja (brodogradnja i građevinarstvo), kao i potrebe za stjecanjem dodatnih znanja i vještina koje su tražene na tržištu rada, a manjkaju nezaposlenim osobama (informatička znanja, znanja stranih jezika...). Za realizaciju plana obrazovanja osigurano je 3.000.000,00 kuna, što neće biti dostatno za njegovu cjelovitu realizaciju. Naglasak će biti na kraćim programima stručnog osposobljavanja i na zanimanjima za koja je potrebno savladati praktične vještine jednostavnijih poslova radnih mjesta.

Obrazovanje za zapošljavanje odvija se u ustanovama za obrazovanje koje imaju verificirane programe i ovlaštena su za izdavanje javnih isprava – certifikata. Nezaposlenoj osobi koja se uključi u obrazovanje, *Zavod* osigurava novčanu pomoć u visini minimalne novčane naknade, troškova prijevoza, stvarnih troškova za udžbenike kao i troškova propisane zaštitne odjeće, obuće i drugih pomagala u programima obrazovanja.

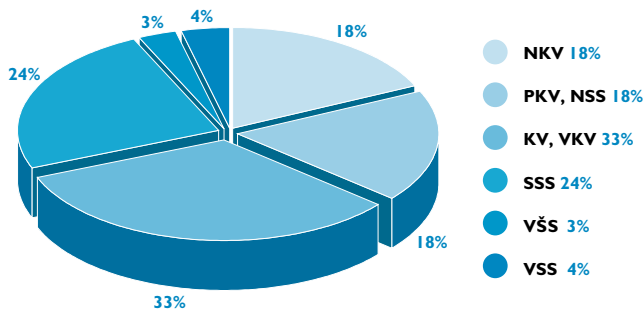
⁴⁰ Izvor: Državni zavod za statistiku.

Osim obrazovanja nezaposlenih osoba prema verificiranim programima, *Zavod* uključuje nezaposlene u programe radionica u kojima uče kako efikasnije i brže pronaći odgovarajuće zaposlenje. Neki od naziva radionica su »Radionica samoprocjene«, »Kako tražiti posao«, »Kako se predstaviti poslodavcu«, za 7.451 osoba utrošeno je 372.550 kuna.

Jedna od mjera poticanja zapošljavanja, koju provodi *Zavod*, odvija se pod imenom »Učenjem do posla za sve«. Ona, između ostalog, obuhvaća subvencioniranje obrazovnih aktivnosti – uvođenja u posao, stručnog osposobljavanja, dokvalifikacije, prekvalifikacije i stručnog usavršavanja za poznatog i nepoznatog poslodavca. Korisnici mjere mogu biti sve osobe koje su u razdoblju dužem od 30 dana evidentirane kao nezaposlene, bez obzira na godine starosti, razinu stručne spreme i prethodno radno iskustvo. Najveći opseg zapošljavanja od 11.649 osoba ostvaren je upravo u okviru ove mjere.

Mjere povećavanja zapošljivosti, koje provodi *Zavod*, uglavnom su usmjerene prema nezaposlenim osobama mlađim od 25 godina, kojih je u Hrvatskoj u 2002. godini bilo više od 110.000. Međutim, posebnu pozornost sa stanovišta obrazovanja zaslužuju stariji nezaposleni koji često imaju nisku razinu obrazovanja, vrlo malo povjerenja u svoje mogućnosti i snage, te nisu motivirani za osposobljavanje. Zbog čestih stečajeva hrvatskih poduzeća, pri kojima je na prvom udaru za otpuštanje mahom starija radna snaga, vrlo je izražen rizik ulaska starijeg stanovništva u kategoriju dugotrajno nezaposlenih. Poseban je zadatak sustava obrazovanja odraslih pomoći toj skupini ljudi da nastave biti korisnim članovima zajednice.

Slika 5. Struktura nezaposlenih osoba prema stručnoj spreml (prosjeak 2003.)

Izvor: Državni zavod za statistiku

Poseban izazov su područja koja su bila opustošena i razorena tijekom *Domovinskog rata*. U njima još uvijek ne funkcionira lokalna ekonomija i stopa je nezaposlenosti vrlo visoka.

Od izuzetnog je značaja osmišljena nacionalna aktivna politika u zapošljavanju. Na temelju *Zakona o zapošljavanju* i pravima za vrijeme nezaposlenosti, Vlada Republike Hrvatske donosi godišnji plan za poticanje zapošljavanja. Temeljem toga plana, Hrvatski zavod za zapošljavanje i druge nadležne pravne osobe provode mjere u cilju unapređenja zapošljavanja,

razvijanja poduzetništva, poticanja prilagodljivosti poslodavaca i radnika uvjetima na tržištu rada, kao i primjeni istih uvjeta pri zapošljavanju žena i muškaraca.

Za praćenje provedbe plana za poticanje zapošljavanja Vlada RH osniva odgovarajuće povjerenstvo sastavljeno od predstavnika socijalnih partnera, nadležnih ministarstava i ostalih interesnih skupina koje djeluju na tržištu rada, a na čelu toga tijela je predsjednik Vlade RH.

Zakonom je određeno da mjere za poticanje zapošljavanja posebice obuhvaćaju: programe za otvaranje novih radnih mjesta; programe prilagodbe radnih mjesta za pojedine skupine nezaposlenih; programe zapošljavanja posebnih skupina nezaposlenih (starije osobe, invalidne osobe, dugotrajno nezaposlene osobe, hrvatski branitelji, i dr.); zatim, programe samozapošljavanja nezaposlenih osoba; programe pripreme radnika kod poslodavca koji prelaze na nove proizvodne programe ili na nove tehnologije; programe prostorne i profesionalne pokretljivosti; te programe izrade studija, istraživačkih i drugih projekata vezanih za tržište rada.⁴¹

U okviru provedbe mjera aktivne politike u zapošljavanju osigurana je tripartitna suradnja, odnosno sudjelovanje predstavnika Vlade RH, poslodavaca i sindikata u okviru *Upravnog vijeća Hrvatskog zavoda za zapošljavanje*, te *Gospodarsko-socijalnog vijeća* na nacionalnoj i županijskoj razini.

U tijeku je završno oblikovanje i izrada *Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja*, koji će se temeljiti na *Europskoj strategiji zapošljavanja*⁴², ocjeni stanja na hrvatskom tržištu rada, te posebnim razrađenim mjerama i planovima: aktivne i preventivne mjere za nezaposlene i neaktivne; otvaranje novih radnih mjesta i razvoj poduzetništva; poticanje promjena i promicanje prilagodljivosti i pokretljivosti na tržištu rada; promocija razvoja ljudskog kapitala i cjeloživotno učenje; povećanje ponude radne snage i promocija aktivnog starenja; jednakost spolova; promoviranje integracije i borba protiv diskriminacije osoba koje se nalaze u nepovoljnom položaju na tržištu rada; regionalne različitosti.

Obrazovanje branitelja

Među posebnim skupinama nezaposlenih ističe se oko 27.256⁴³ branitelja Domovinskog rata, od kojih oko 40% nema završenu srednju školu. O obrazovanju i zapošljavanju hrvatskih branitelja i djece poginulih skrbi Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. U Državnom proračunu za 2004. godinu osigurano je 30.000.000,00 kuna za provedbu mjera stručnog osposobljavanja za poznatog, odnosno nepoznatog poslodavca; mjere samozapošljavanja kreditiranja malog i srednjeg poduzetništva; poticanja osnivanja

41 *Zakon o zapošljavanju* (NN, 59/96).

42 *Europska strategija zapošljavanja*, Europska komisija, Bruxelles, COM(2003/6) final.

43 *Program stručnog osposobljavanja i zapošljavanja hrvatskih branitelja u 2004. godini*, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti, 2004.

zadruga hrvatskih branitelja; te potporu pojedinačnim poslovnim projektima kojima se otvaraju nova radna mjesta.

Obrazovanje za poduzetništvo

Poduzetnički duh temelj je tržišnog gospodarstva. Redoviti školski sustav još uvijek ne uvažava značaj ovoga, na našim prostorima, novoga načina promišljanja i postupanja, pa je velika odgovornost obrazovanja odraslih u nadoknadi toga nedostatka posebno za uspješnost poticajnih mjera samozapošljavanja.⁴⁴

Na ovom području djeluju brojne institucije u Republici Hrvatskoj, koje svojim programima nude izobrazbu i stručnu pomoć poduzetnicima. Posebno se ističu projekti *Hrvatske gospodarske komore*, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva, Ministarstvo obrane i dr.

Obrazovanje menadžera i vođa

U tržišnom gospodarstvu, visoko kompetentnim menadžerima pripada važna uloga. Formalno obrazovanje menadžera moguće je u okviru visokog obrazovanja, na svim ekonomskim fakultetima te poslovnim visokim školama, kao dvogodišnji ili četverogodišnji studij, odnosno jednosemestralne specijalizacije. Uz dodiplomski nudi se i poslijediplomski te doktorski studij.

Neformalno obrazovanje menadžera provode različite institucije – komore, udruge poslodavaca, privatne konzultantske i druge tvrtke, te sami, u pravilu veći, gospodarski subjekti.

Obrazovanje za treću životnu dob

Produljenjem životnog vijeka, obrazovanje za treću životnu dob dobiva sve veću važnost. Raznolikost programa omogućuje starijim osobama ispunjenje želje za novim znanjima i vještinama koja ranije nisu uspjeli ostvariti, najčešće zbog nedostatka vremena, svladavanje novih znanja i vještina koje se nameću svakom pojedincu, otklanjanje osjećaja »oslabljenog« pripadnika zajednice. Ovi programi sve više postaju sastavni dio ponude pučkih otvorenih učilišta i velikog broja nevladinih udruga.

⁴⁴ *Konkretni ciljevi obrazovnih sustava u budućnosti*, Europska komisija, Bruxelles, COM(2001) 59 (final).

Slika 6. Nezaposlene osobe prema razini obrazovanja i spolu; Izvor: Hrvatski zavod za zapošljavanje

Godina	Mjesec	Ukupno		Bez škole i nezavršena osnovna škola		Osnovna škola		SŠ za zanimanje do 3 godine i škola za KV i VKV radnike		SŠ za zanimanja u trajanju od 4 i više godina i gimnazija		Viša škola, I. stupanj fakulteta i stručni studij		Fakulteti, akademije, magisterij, doktorat		
		Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	Ukupno	Žene	
2004.	I.	324.965	188.844	22.273	12.057	75.880	44.948	129.259	65.812	76.084	52.772	8.709	5.502	12.760	7.753	
	II.	326.029	189.581	22.280	12.055	76.749	45.373	129.783	66.348	76.229	52.949	8.605	5.367	12.383	7.489	
	III.	325.238	189.134	22.122	11.961	76.254	45.214	130.195	66.497	75.901	52.724	8.552	5.322	12.214	7.416	
	IV.	316.967	184.965	21.661	11.652	73.961	43.966	126.813	65.110	74.001	51.549	8.465	5.319	12.066	7.369	
	V.	305.198	178.479	21.148	11.345	71.118	42.329	121.836	62.764	71.181	49.711	8.198	5.152	11.717	7.178	
	VI.	295.646	172.823	20.756	11.110	68.745	41.042	117.676	60.549	68.762	47.882	8.196	5.195	11.511	7.045	
	VII.	293.275	171.554	20.419	10.926	67.327	40.360	117.205	60.122	68.385	47.607	8.359	5.399	11.580	7.140	
	VIII.	293.842	171.864	20.396	10.922	67.048	40.193	117.508	60.128	68.530	47.706	8.597	5.623	11.763	7.292	
	IX.	299.469	174.544	20.232	10.820	67.173	40.327	120.767	61.515	71.529	49.568	8.215	5.255	11.553	7.059	
	X.	0	0													
	XI.	0	0													
	XII.	0	0													
∅	308.959	180.199	21.254	11.428	71.584	42.639	123.449	63.205	72.289	50.274	8.433	5.348	11.950	7.305		

4.5. Obrazovna infrastruktura

Danas se u Hrvatskoj obrazovanjem odraslih, kao svojom redovnom djelatnošću ili kao djelatnošću koja prati redovnu, bave:

- pučka otvorena učilišta (javna i privatna);
- osnovne i srednje škole koje realiziraju programe obrazovanja odraslih;
- visoke škole;
- centri za obrazovanje u gospodarskim tvrtkama;
- različite privatne škole (npr. stranih jezika);
- auto-škole;
- strukovne udruge i organizacije;
- nevladine udruge i organizacije;
- političke stranke;
- udruge poslodavaca;
- sindikati;
- učilišta za treću životnu dob;
- penološke ustanove i zavodi;
- vjerske institucije;
- strane ustanove, škole i organizacije.

Ovo, na prvi pogled bogatstvo i raznovrsnost institucionalnih okvira za obrazovanje odraslih, krije, u dijelu koji se odnosi na neformalno obrazovanje i učenje, nekoherentan, volunтарыstički »sustav« obrazovne infrastrukture, nejasan prostori i kadrovski potencijal, neriješen financijski status, uvjetovan različitim *ad hoc* utjecajima.

Prema podacima trgovačkih sudova, u Republici Hrvatskoj djeluje:

- 82 pučka otvorena učilišta, 2 otvorena učilišta i 18 učilišta,
- 7 narodnih sveučilišta, od čega je 5 osnovala lokalna samouprava i 2 privatizirana,
- 20 centara za kulturu i 3 doma kulture, čiji je osnivač lokalna samouprava, a neki od njih uz kulturne djelatnosti obavljaju i obrazovne.

Na trgovačkim sudovima registrirano je još 23 pravna subjekta (društva s ograničenom odgovornošću i dionička društva), koja obavljaju djelatnost obrazovanja odraslih. Od ukupno 132 ustanove, 59 je osnovala lokalna samouprava.⁴⁵

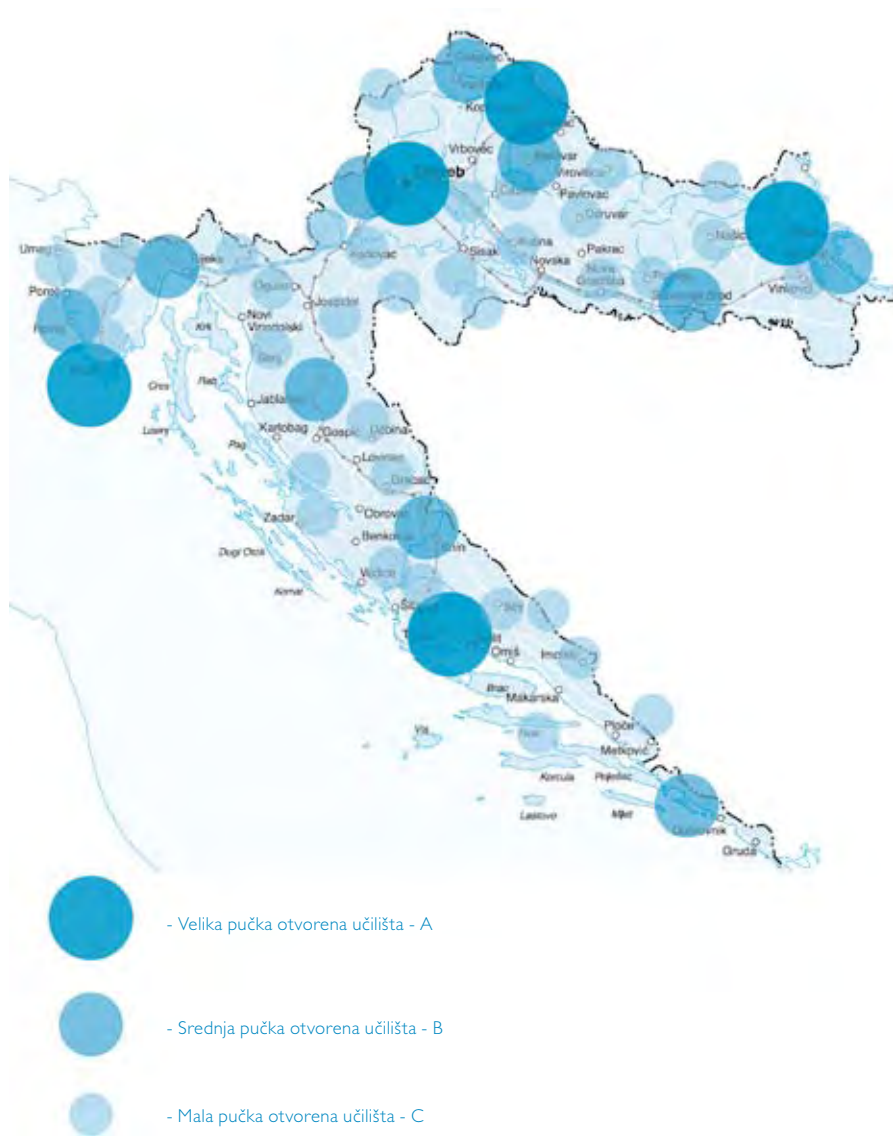
⁴⁵ Podatak iz 2004. godine.

Slika 7. Broj i raspored pučkih otvorenih učilišta u Republici Hrvatskoj na dan 7. ožujka 2007.⁴⁶

R.B.	Naselje	Broj pučkih otvorenih učilišta	R.B.	Naselje	Broj pučkih otvorenih učilišta
1.	Beli Manastir	1	41.	Osijek	2
2.	Benkovac	1	42.	Otočac	1
3.	Biograd n/m	1	43.	Ozalj	1
4.	Bjelovar	2	44.	Pakrac	1
5.	Buje	1	45.	Pazin	1
6.	Buzet	2	46.	Petrinja	2
7.	Čakovec	1	47.	Ploče	1
8.	Daruvar	1	48.	Poreč	2
9.	Donja Stubica	1	49.	Požega	1
10.	Dmiš	1	50.	Pula	2
11.	Dubrovnik	1	51.	Rab	1
12.	Duga Resa	1	52.	Rijeka	1
13.	Dugo Selo	1	53.	Rovinj	1
14.	Dvor	1	54.	Samobor	1
15.	Đakovo	1	55.	Senj	1
16.	Garešnica	1	56.	Sesvete	2
17.	Gospić	1	57.	Sinj	1
18.	Imotski	1	58.	Sisak	1
19.	Ivanić-grad	1	59.	Slatina	1
20.	Karlovac	3	60.	Slavonski Brod	2
21.	Knin	1	61.	Slunj	1
22.	Komiža	1	62.	Solin	1
23.	Koprivnica	2	63.	Split	5
24.	Krapina	1	64.	Sveti Ivan Zelina	2
25.	Križevci	1	65.	Šibenik	3
26.	Kutina	2	66.	Trogir	1
27.	Jelsa	1	67.	Umag	2
28.	Labin	1	68.	Valpovo	1
29.	Lučko	1	69.	Varaždin	2
30.	Ludbreg	1	70.	Velika Gorica	1
31.	Mala Subotica	1	71.	Vinkovci	1
32.	Mali Lošinj	1	72.	Vodice	1
33.	Nova Gradiška	1	73.	Vrbovec	1
34.	Novigrad (Istra)	1	74.	Vrbovsko	1
35.	Novi Marof	1	75.	Zabok	2
36.	Novska	1	76.	Zagreb	17
37.	Obrovac	1	77.	Zaprešić	1
38.	Ogulin	1	78.	Zlatar	1
39.	Omiš	1	79.	Županja	1
40.	Oroslavje	1		UKUPNO	117

46 Prema Sudskom registru trgovačkih sudova, na dan 7. ožujka 2007. godine, ukupan je broj pučkih otvorenih učilišta 117.

Slika 8. Pučka otvorena učilišta u Republici Hrvatskoj, broj i raspored

S obzirom na prostorne uvjete i kapacitete u kojima se obavlja obrazovanje odraslih, ustanove se međusobno razlikuju, a posebno se ističe, iako mali broj, onih u koje je zadnjih godina uložena značajna sredstva. Jednako je i u pogledu materijalne opremljenosti suvremenim nastavnim sredstvima i pomagala.

Pučka otvorena učilišta, odnosno obrazovanje odraslih u Republici Hrvatskoj u drugoj polovici prošlog stoljeća, građeni su po njemačkom modelu, te do danas zadržali visoki stupanj podudarnosti, što je dobar putokaz daljnjeg razvitka, ako se ima na umu da je *Njemački savez visokih narodnih škola* jedna od vodećih europskih asocijacija za obrazovanje odraslih.

Od 59 pučkih otvorenih učilišta, koja su tijekom pedesetih do sedamdesetih godina prošlog stoljeća osnovana odlukom lokalne samouprave, danas je 49 članica nacionalne, krovne asocijacije – *Hrvatske zajednice pučkih otvorenih učilišta*. Zajednica je osnovana 1954. godine. Od 1996. godine punopravna je članica *Europske asocijacije za obrazovanje odraslih* i *Međunarodne certifikatne konferencije za učenje stranih jezika*. Udruživanje u *Zajednicu* je dobrovoljno, odlukom upravnih vijeća ustanova, uz suglasnost osnivača.

Ciljevi i zadaće *Zajednice* su promicanje razvitka učenja i obrazovanja odraslih; međusobno povezivanje članica radi ostvarivanja zajedničkih interesa; poticanje suradnje s drugim srodnim i suradnim ustanovama i organizacijama; zastupanje i predstavljanje članica prema trećima, posebno mjerodavnim državnim i lokalnim tijelima; lobiranje kod mjerodavnih državnih tijela da prihvate politiku obrazovanja sukladno potrebama odrasle osobe i suvremenim trendovima u Europi i svijetu; međunarodna suradnja; stručna i pravna pomoć ustanovama članicama; informacijska djelatnost; unapređenje kvalitete obrazovne ponude i kompetencije stručnih djelatnika u ustanovama članicama. U svrhu unapređenja kvalitete i povećanja kompetencije, *Hrvatska zajednica pučkih otvorenih učilišta* ustanovila je *Hrvatsku ljetnu andragošku akademiju*, koja se od 1995. godine održava jednom godišnje kao skup s međunarodnim sudjelovanjem i prati aktualne potrebe i zbivanja (učenje stranih jezika, uvođenje međunarodnog certifikata za ICT, obrazovanje razvojačenih branitelja *Domovinskog rata*, zakonodavstvo u obrazovanju odraslih i dr.).

Od 1971. godine u Republici Hrvatskoj djeluje *Andragoški centar*, javna ustanova za unapređivanje obrazovanja odraslih, koji je u prošlom stoljeću bio rasadnik andragoških kadrova za područje čitave jugoistočne Europe, glavni nositelj razvojnih i istraživačkih projekata, sa svojih nekoliko specijaliziranih biblioteka bio je središte izdavačke djelatnosti, a u čitavom svijetu poznat po *Ljetnoj školi andragoga* u Poreču i *Zimskoj školi andragoga* u Samoboru, te stručnom časopisu »*Obrazovanje odraslih*«, koji je od 1959. godine bio i ostao jedini stručni časopis za obrazovanje odraslih u Republici Hrvatskoj. *Andragoški centar* od 1990. godine ne ostvaruje nikakvu potporu države, te sve svoje aktivnosti i prihode ostvaruje isključivo na tržištu. Djelatnost je *Andragoškog centra* obrazovna, razvojno-istraživačka i izdavačka.

Godine 2004., *Centar* je, u suradnji s *Hrvatskom zajednicom pučkih otvorenih učilišta*, organizirao *Međunarodnu ljetnu andragošku akademiju*, kao trening nastavnika u obrazovanju odraslih iz osam zemalja jugoistočne Europe.

Zavod za školstvo Republike Hrvatske,⁴⁷ svojim osamostaljivanjem iz sastava Ministarstva prosvjete i športa,⁴⁸ 2003. godine, ukazuje na novi pristup obrazovanju odraslih, osnivanjem *Centra za obrazovanje odraslih* kao posebne ustrojbene jedinice.

U području neformalnog obrazovanja djeluju brojne udruge, primjerice, *Društvo za cjeloživotno učenje, Hrvatsko andragoško društvo*.

4.6. Nastavnici u obrazovanju odraslih

Već je ranije rečeno da nema pokazatelja kojima bi se pouzdano iznijeli podaci o broju i strukturi nastavnika u obrazovanju odraslih. S obzirom na raznolikost postojeće obrazovne ponude, zaključuje se da nastavu u obrazovanju odraslih realiziraju stručnjaci iz drugih područja, daleko više nego iz nastavničkih zvanja.

Nastavnici u programima formalnog obrazovanja, a koji nemaju nastavničko obrazovanje, moraju steći dodatno pedagoško-psihološko obrazovanje za rad u nastavi, što je moguće na filozofskim fakultetima. Stoga ni podzakonski akti, kojima je uređena vrsta stručne spreme nastavnika i napredovanje nastavnika, ne uređuju zasebno područje obrazovanja odraslih.

Andragoški centar, jedina specijalizirana ustanova za unapređivanje obrazovanja odraslih, organizira radionice o novim metodama u obrazovanju odraslih, a od 2003. godine, ima verificirani program osposobljavanja za temeljna andragoška znanja i vještine. Po uzoru na *Andragoški centar Slovenije*, u daljnjem razdoblju razvit će se modularni programi osposobljavanja i usavršavanja.

Radi trajnog usavršavanja ravnatelja i stručnih radnika u pučkim otvorenim učilištima, *Hrvatska zajednica pučkih otvorenih učilišta*, od 1995. godine organizira *Hrvatsku ljetnu andragošku akademiju*.

Brojni stručni skupovi održani zadnjih godina upućuju na potrebu ponovnog organiziranja studija andragogije na fakultetima i visokim učilištima. Iako je imala bogatu tradiciju školovanja andragoških stručnjaka, na filozofskim fakultetima i kroz *Ljetnu* i *Zimsku školu andragoga*, danas u Hrvatskoj samo na *Odsjeku za pedagogiju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Rijeci* postoji katedra andragogije.

Poučavanje, kao profesiju, čeka odlučujuća promjena u narednim desetljećima: *učitelji i odgajatelji postaju voditelji, mentori i posrednici*.⁴⁹ Obrazovanje odraslih u bitnome se razlikuje od obrazovanja djece, već i po ciljnim skupinama. Svaka obrazovna grupa, kao i svaki odrasli učenik u grupi, donosi sa sobom različita prethodno stečena znanja i iskustva, čije prihvaćanje i uvažavanje pridonose dodatnoj motivaciji za završetak upisanog programa

47 Sada Agencija za odgoj i obrazovanje.

48 Sada Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa.

49 Memorandum EU o cjeloživotnom učenju, Bruxelles, SEC(2000) 1832.

i daljnje sudjelovanje u procesu obrazovanja/učenja. Ponekad, a sve više često, ta su znanja i iskustva veća od nastavnikovih. Stoga učenik – odrasla osoba, mora biti subjekt obrazovnog procesa, i obrazovni proces mora biti usmjeren ka ostvarenju njegovih prepoznatih potreba. »Sposobnost i povjerenje za razvoj i primjenu metoda učenja i poučavanja otvorenog sudjelovanja bi stoga trebale postati temeljna stručna vještina učitelja i odgajatelja, kako u formalnim tako i u neformalnim obrazovnim situacijama. Aktivno obrazovanje podrazumijeva motivaciju za učenje, sposobnost vježbanja kritičkog razmišljanja te znanje o ispravnom načinu učenja. U njegovanju sposobnosti ljudi da dolaze do znanja i koriste ga, leži nenadomjestiva bit pedagoga.«⁵⁰ U tu svrhu potrebno je zvanje poučavatelj učiniti atraktivnijim. *Akcijski plan* mora sadržavati mjere trajnog usavršavanja nastavnika – poučavatelja koje će među ostalim ciljevima imati pozitivan učinak na napredovanje u struci.⁵¹

4.7. Istraživački i razvojni projekti

Nedostatak istraživačkih i razvojnih projekata u obrazovanju odraslih, jedan je od glavnih razloga nedovoljne razvijenosti ove djelatnosti.

Istraživanja obrazovnih potreba nužna su radi osiguravanja uspješnog i učinkovitog razvitka obrazovne ponude.

Međunarodni projekti važni su s aspekta europskih i svjetskih integracija, ali i za razvitak djelatnosti unutar države, razmjenom iskustava, primjera dobre prakse, predstavljanjem postignuća, povezivanjem stručnjaka, institucija i organizacija, stvaranjem i razvijanjem mreža. Gotovo da nema države u Europi koja tijekom zadnjeg desetljeća nije sudjelovala u međunarodnim projektima obrazovanja odraslih (Phare, SOKRATES, Grundtvig, Leonardo, CARDS i dr.), osim Republike Hrvatske. Glavni razlog tome je nerazumijevanje važnosti i uloge obrazovanja odraslih od strane države.

Jedini državni projekt obrazovanja odraslih bio je »Doprinos stabilnosti jugoistočne Europe kroz jačanje lokalnih i regionalnih struktura obrazovanja odraslih« – *Pakt o stabilnosti 2000. – 2003.* Cilj Projekta bio je:

- lobiranje za razvitak djelatnosti obrazovanja odraslih, te je u suradnji s *Odborom za obrazovanje, znanost i kulturu* Hrvatskoga sabora, organizirana Nacionalna rasprava o *Memorandumu Vijeća Europe o cjeloživotnom učenju*; u suradnji s EAEA organiziran uvodni seminar: »EU i jugoistočna Europa«; *I. konferencija o obrazovanju – učenju odraslih*; prezentacija *PISA Studije*; *I. tjedan cjeloživotnog učenja u Republici Hrvatskoj*; *Hrvatska ljetna andragoška akademija* (glavna tema: Zakonodavstvo u obrazovanju odraslih);
- *capacity building* – četiri radionice za nastavnike o novim metodama u obrazovanju odraslih; sudjelovanje na međunarodnim skupovima, hospitacije u inozemstvu,

⁵⁰ Isto.

⁵¹ »*Obrazovanje i usavršavanje 2010*«, Europska komisija, Bruxelles, COM(2003) 685 (final).

- nabava informatičke opreme za ravnateljstva pučkih otvorenih učilišta, osnivanje pučkih otvorenih učilišta na srednjodalmatinskim otocima;
- unapređenje obrazovne ponude – uvođenje *Xpert European Computer Passport*.

Potporom Projekta formirana je stručna biblioteka »Teorija i praksa obrazovanja odraslih« u kojoj je objavljeno pet naslova, te omogućeno izdavanje časopisa »*Obrazovanje odraslih*«.

European Training Foundation (ETF) i *The European Centre for the Development of Vocational Training* (CEDEFOP) važne su institucije EU koje pružaju potporu zemljama kandidatima na razvoju strukovnog, odnosno obrazovanja odraslih u kontekstu cjeloživotnog učenja.

4.8. Partnerstvo u obrazovanju odraslih

Partnerstva su danas neizostavan oblik suradnja svih mjerodavnih čimbenika, unutar i izvan formalnog sustava obrazovanja. Na nacionalnoj, županijskoj i razini poslodavaca i ustanova, socijalnim partnerima treba osigurati višestruku ulogu »korisnika«, ulagatelja, pregovarača i promicatelja učenja. Partnerstva na lokalnoj razini nužna su za cjelovitu i učinkovitu provedbu strategije »na terenu«. U njih treba uključiti urede državne uprave i lokalne samouprave, gospodarsko-socijalna vijeća županija, savjetodavna vijeća za zapošljavanja pri područnim službama, obrazovne ustanove i s njima povezane usluge kao što su informiranje, vođenje i savjetovanje, istraživačke centre, gospodarske subjekte (to je dio njihove zajedničke socijalne odgovornosti), službe za zapošljavanje, nevladine udruge (posebno različite interesne skupine – potencijalne učenike).

4.9. Certificiranje

U ekonomijama znanja, potpuno razvijanje i korištenje ljudskih resursa odlučujući je čimbenik u održavanju konkurencije. U ovom su smislu, diplome, certifikati i kvalifikacije važna smjernica poslodavcima jednako kao i pojedincima na tržištu rada i u poduzetništvu. Ova pojačana potražnja za kvalificiranim radom od strane poslodavaca i sve veća konkurencija među pojedincima da dobiju i zadrže posao dovest će do daleko veće potražnje za priznatim obrazovanjem nego ikada do sada.⁵²

Formalno obrazovanje uvijek završava javnim certifikatom, u području neformalnog obrazovanja, posebno učenja stranih jezika i ICT vještina, osim privatnih isprava, postoji i određeni broj međunarodnih certifikata (British Council, Goethe Institute, ICC, ili Microsoft, ECDL, *Xpert European Computer Passport* i dr.).

⁵² Memorandum EU o cjeloživotnom učenju, Bruxelles, SEC(2000) 1832.

4.10. Evaluacija/vrednovanje

Promišljanje o vrsnoći i uspješnosti izvođenja poučavanja valja temeljiti na mjerodavnosti ili kompetentnosti koju će danim programom postići poučavane osobe. Uspješnost poučavanja treba ocjenjivati na temelju povećanja mjerodavnosti za stanovitu djelatnost, što može obuhvatiti i znanje i vještinu. Program kojim se nudi prekvalifikacija ili nova znanja/vještine vrednovat će se postignutom mjerodavnosti za dano radno područje.

Za provjeru stečenih znanja i vještina u svim ponuđenim programima potrebno je izraditi pažljivo pripremljene testove, a valja promisliti kako programe obrazovanja uključiti u bodovni sustav. Radove bi trebalo navoditi i u svjedodžbi (certifikatu) da bi na dobro domišljen način moglo poslužiti za upis u radnu knjižicu.

Vrednovanje uspješnosti obrazovanja važan je posao i za svaku od navedenih djelatnosti bit će potrebno u skladu s izloženim pažljivo razraditi postupke.

Radi praćenja kvalitete i intenziteta provedbe *Strategije i Akcijskog plana* potrebno je razviti metodologiju evaluacije s odgovarajućim indikatorima. Evaluacija će biti ostvarivana na više razina: strukturalna i funkcionalna razina sustava obrazovanja odraslih, tj. koliko uspješno uspostavljeni sustav djeluje, daje li očekivane rezultate, gdje su potrebna poboljšanja, promjene i dopune: na razini ustanova, mreža suradnje, zakona, propisa, financiranja i dr., i to na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Sljedeća razina evaluacije bit će kvalitativna evaluacija samog procesa osposobljavanja, usavršavanja i trajnog obrazovanja odraslih. To jest, koliko uspješno programi, strategije poučavanja i učenja odraslih, unutar određenih oblika cjeloživotnog obrazovanja odgovaraju na osobne potrebe polaznika, na potrebe suvremenih tehnologija rada i na društvene potrebe, odnosno, kako se ostvaruju ciljevi cjeloživotnog obrazovanja.

5. PRAĆENJE PROVEDBE STRATEGIJE OBRAZOVANJA ODRASLIH

Vlada Republike Hrvatske u provedbi ove strategije donijet će godišnji akcijski plan krajem kalendarske godine za slijedeću godinu i odrediti tijela za praćenje provedbe mjera i aktivnosti akcijskog plana.

Radi praćenja kvalitete i intenziteta provedbe strategije i akcijskog plana, potrebno je razviti metodologiju evaluacije s odgovarajućim indikatorima. Evaluacija će biti ostvarivana na više razina: strukturalna i funkcionalna razina sustava obrazovanja odraslih, tj. koliko uspješno uspostavljeni sustav djeluje, daje li očekivane rezultate, gdje su potrebna poboljšanja, promjene i dopune: na razini ustanova, mreža suradnje, zakona, propisa, financiranja i dr., i to na nacionalnoj, regionalnoj i lokalnoj razini.

Strategiju obrazovanja odraslih i Akcijski plan provedbe za 2005. godinu izradilo je Povjerenstvo Vlade Republike Hrvatske za obrazovanje odraslih, u sastavu:

1. prof. dr. sc. Dragan Primorac, ministar znanosti, obrazovanja i športa, predsjednik Povjerenstva
2. Želimir Janjić, državni tajnik u Ministarstvu znanosti, obrazovanja i športa, zamjenik predsjednika Povjerenstva
3. Vladimir Vranković, državni tajnik u Ministarstvu gospodarstva, rada i poduzetništva
4. Antun Palarić, državni tajnik Središnjega državnog ureda za upravu
5. Vitomir Begović, predstojnik Ureda za socijalno partnerstvo u Republici Hrvatskoj
6. Zrinka Blažević, ravnateljica Hrvatskoga zavoda za zapošljavanje
7. dr. sc. Petar Turčinović, ravnatelj Diplomatske akademije Ministarstva vanjskih poslova i europskih integracija
8. Damir Matković, predsjednik Hrvatske zajednice pučkih otvorenih učilišta
9. prof. dr. sc. Detlef Oppermann, direktor Saveza visokih narodnih škola Saarlanda
10. prof. dr. sc. Anita Klapan, Filozofski fakultet Sveučilišta u Rijeci
11. Nevenka Lončarić Jelačić, Zavod za školstvo Republike Hrvatske
12. predsjednik Gospodarsko-socijalnoga vijeća
13. dopredsjednik Gospodarsko-socijalnoga vijeća

**ZAKON O
OBRAZOVANJU
ODRASLIH**

ZAKON O OBRAZOVANJU ODRASLIH

(NN 17/07)*

I. OPĆE ODREDBE

Članak 1.

- (1) Obrazovanje odraslih obuhvaća cjelinu procesa učenja odraslih namijenjenih:
- ostvarivanju prava na slobodan razvoj osobnosti,
 - osposobljavanju za zapošljivost: stjecanju kvalifikacija za prvo zanimanje, prekvalifikaciji, stjecanju i produbljivanju stručnih znanja, vještina i sposobnosti,
 - osposobljavanju za aktivno građanstvo.
- (2) Obrazovanje odraslih dio je jedinstvenoga obrazovnog sustava Republike Hrvatske.

Članak 2.

- (1) Obrazovanje odraslih temelji se na načelima:
- cjeloživotnog učenja,
 - racionalnog korištenja obrazovnih mogućnosti, teritorijalne blizine i dostupnosti obrazovanja svima pod jednakim uvjetima, u skladu s njihovim sposobnostima,
 - slobode i autonomije pri izboru načina, sadržaja, oblika, sredstava i metoda,
 - uvažavanja različitosti i uključivanja,
 - stručne i moralne odgovornosti andragoških djelatnika,
 - jamstva kvalitete obrazovne ponude,
 - poštovanja osobnosti i dostojanstva svakoga sudionika.
- (2) Obrazovanje odraslih u smislu ovoga Zakona obavlja se kao javna služba.

Članak 3.

- (1) Obrazovanje odraslih odvija se kao formalno, neformalno, informalno i/ili samousmjereno učenje.

* Zakon o obrazovanju odraslih donesen je 2. veljače 2007. godine i objavljen u Narodnim novinama broj 17/2007. Zakon je stupio na snagu osmog dana od dana objave u Narodnim novinama.

- (2) Formalno obrazovanje odraslih označava djelatnost koja se izvodi u institucionalnim i javno verificiranim oblicima obrazovanja radi stjecanja stručnog znanja, vještina i sposobnosti.
- (3) Formalno obrazovanje odraslih obuhvaća:
 - osnovno školovanje odraslih,
 - srednjoškolsko obrazovanje odraslih; stjecanje srednje školske ili stručne spreme, niže stručne spreme, prekvalifikacije, osposobljavanje i usavršavanje,
 - visoko obrazovanje.
- (4) Formalno obrazovanje odraslih provodi se u skladu s posebnim propisima kojima se uređuju ove djelatnosti, osim u pitanjima koja su uređena ovim Zakonom.
- (5) Neformalno obrazovanje odraslih označava organizirane procese učenja usmjerene na osposobljavanje odraslih osoba za rad, za različite socijalne aktivnosti te za osobni razvoj.
- (6) Informalno učenje odraslih označava aktivnosti u kojima odrasla osoba prihvaća stajališta i pozitivne vrednote te vještine i znanja iz svakodnevnog iskustva i raznolikih drugih utjecaja i izvora iz svoje okoline.
- (7) Samousmjereno učenje odraslih označava aktivnosti u kojima odrasla osoba samostalno uspostavlja kontrolu nad procesom učenja kao i odgovornost za rezultate učenja.

Članak 4.

Obrazovanje odraslih prema ovome Zakonu mogu provoditi pučka otvorena učilišta, osnovne škole, srednje škole, visoka učilišta, škole stranih jezika, ustanove za smještaj i skrb osoba s posebnim potrebama te penološke i druge ustanove (u daljnjem tekstu: ustanove za obrazovanje odraslih), ako ispunjavaju uvjete propisane ovim Zakonom.

II. PROGRAMI OBRAZOVANJA ODRASLIH

Članak 5.

- (1) Obrazovanje odraslih obuhvaća programe obrazovanja kojima odrasli stječu, odnosno dopunjuju znanja, vještine i sposobnosti:
 - čitanja, pisanja i računanja,
 - vladanja materinjskim i stranim jezicima,
 - vladanja informacijsko-komunikacijskom tehnologijom,
 - za rad u struci,
 - za poduzetništvo i menadžment,
 - kreativnog izražavanja i sudjelovanja u kulturnim i umjetničkim događanjima,
 - za odgovorno obavljanje temeljnih građanskih prava i dužnosti i znanja o aktivnom građanstvu,

- za očuvanje i zaštitu okoliša, posebne socijalne vještine i sposobnosti te drugo znanje, vještine i sposobnosti.
- (2) Programi obrazovanja odraslih (u daljnjem tekstu: programi) prilagođeni su dobi, prethodnom obrazovanju, znanju, vještinama i sposobnostima odraslih.
 - (3) Programe iz stavka 1. ovoga članka donosi ustanova za obrazovanje odraslih, ako posebnim propisom nije drugačije određeno.

Članak 6.

Programom se utvrđuje:

- a) naziv programa,
- b) znanja, vještine i sposobnosti koje se stječu završetkom programa,
- c) uvjeti za upis, napredovanje i završetak programa,
- d) trajanje programa i oblici izvođenja,
- e) kadrovski, didaktički, prostorni i drugi uvjeti za izvođenje programa,
- f) način evaluacije programa i postignuća učenja.

Članak 7.

- (1) Program se može izvoditi: redovitom nastavom, konzultativno-instruktivnom nastavom, dopisno-konzultativnom nastavom, otvorenom nastavom, telenastavom, nastavom na daljinu, multimedijски te na drugi primjeren način.
- (2) Program može imati modularnu strukturu.

Članak 8.

- (1) Program izvode: učitelji, nastavnici, profesori, stručni suradnici, predavači, treneri, voditelji i drugi (u daljnjem tekstu: andragoški djelatnici).
- (2) Andragoški djelatnici moraju ispunjavati uvjete propisane programom.

Članak 9.

- (1) Andragoški djelatnici zasnivaju radni odnos u ustanovama za obrazovanje odraslih sukladno odredbama Zakona o radu.
- (2) U slučaju kada rad andragoškog djelatnika ne prelazi polovinu punog radnog vremena u jednoj školskoj godini, ustanova za obrazovanje odraslih može s andragoškim djelatnikom sklopiti ugovor o djelu.

Članak 10.

Andragoški djelatnici imaju pravo i obvezu stručnog i andragoškog usavršavanja.

Članak 11.

- (1) Odrasli mogu dokazati znanja, vještine i sposobnosti, neovisno o načinu na koji su stečena, polaganjem ispita.
- (2) Ispite iz stavka 1. ovoga članka organizira i provodi ustanova za obrazovanje odraslih koja izvodi program za stjecanje istih znanja, vještina i sposobnosti, osim državne mature koju provodi Nacionalni centar za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

Članak 12.

- (1) Znanja, vještine i sposobnosti stečene obrazovanjem odraslih prema ovome Zakonu dokazuju se javnom ispravom.
- (2) Naziv, sadržaj i oblik isprave iz stavka 1. ovoga članka propisuje ministar nadležan za obrazovanje (u daljnjem tekstu: ministar).

Članak 13.

Polaganje pomoćničkih ispita, majstorskih ispita i ispita o stručnoj osposobljenosti za obavljanje vezanih obrta, naziv, sadržaj i oblik isprave koja se stječe polaganjem navedenih ispita i nadzor nad zakonitošću organiziranja i provođenja ispita provodi se sukladno odredbama Zakona o obrtu.

III. USTANOVE ZA OBRAZOVANJE ODRASLIH

Članak 14.

- (1) Ustanovu za obrazovanje odraslih može osnovati:
 - Republika Hrvatska,
 - jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave,
 - druga pravna i fizička osoba.
- (2) Na ustanove za obrazovanje odraslih primjenjuje se Zakon o ustanovama.

Članak 15.

Ustanove za obrazovanje odraslih ispunjavaju svoje zadaće samostalno, u međusobnoj suradnji, u suradnji s drugim obrazovnim ustanovama te drugim pravnim osobama.

Članak 16.

- (1) Ustanova za obrazovanje odraslih može izvoditi program ako ima registriranu djelatnost obrazovanja odraslih te ako ispunjava prostorne, kadrovske i materijalne uvjete utvrđene programom, koji mora biti usklađen sa standardima i normativima za njegovo izvođenje.
- (2) Standarde i normative iz stavka 1. ovoga članka te način i postupak utvrđivanja ispunjenosti uvjeta propisuje ministar.

IV. POLAZNICI

Članak 17.

- (1) Polaznik obrazovanja odraslih može biti osoba koja ima navršениh petnaest godina života i ispunjava druge uvjete utvrđene programom.
- (2) Status polaznika stječe se upisom u program.
- (3) Status polaznika prestaje završetkom programa, ispisom iz programa ili na drugi način predviđen ugovorom o obrazovanju kojim polaznik i ustanova za obrazovanje odraslih uređuju međusobna prava i obveze.

Članak 18.

- (1) Za sudjelovanje u programima, koji se izvode prema ovome Zakonu, zaposleni mogu ostvariti pravo na obrazovni dopust u trajanju od najmanje sedam dana godišnje.
- (2) Ostvarivanje prava na obrazovni dopust utvrđuju radnik i poslodavac sporazumno.
- (3) Radi ostvarivanja prava na obrazovni dopust radnik je obvezan poslodavcu dostaviti prijavu o upisu u program te potvrdu o sudjelovanju odnosno o završetku programa. Potvrde i dokaze o sudjelovanju u programu, ustanova za obrazovanje odraslih izdaje bez naknade pristojbi.

Članak 19.

- (1) Pravo na obrazovni dopust može se ostvariti uz naknadu plaće ili bez naknade.
- (2) Za vrijeme korištenja obrazovnog dopusta uz naknadu plaće, radnik ostvaruje naknadu plaće u visini plaće koju bi ostvario za redovan rad.

V. PRAĆENJE I RAZVOJ OBRAZOVANJA ODRASLIH

Članak 20.

U praćenju i razvoju sustava obrazovanja odraslih sudjeluju: Vijeće za obrazovanje odraslih (u daljnjem tekstu: Vijeće) i Agencija za obrazovanje odraslih (u daljnjem tekstu: Agencija).

Članak 21.

Vijeće je stručno i savjetodavno tijelo Vlade Republike Hrvatske koje ima sljedeće zadaće:

- praćenje stanja i predlaganje mjera za razvoj obrazovanja odraslih,
- predlaganje, odnosno davanje mišljenja na prijedloge zakonskih i provedbenih propisa,
- predlaganje financiranja programa obrazovanja odraslih za koje se osiguravaju sredstva u državnom proračunu.

Članak 22.

- (1) Vijeće čine predsjednik i dvanaest članova, koje imenuje Vlada Republike Hrvatske, na prijedlog ministra, na razdoblje od četiri godine, vodeći računa o zastupljenosti ministarstava, ustanova za obrazovanje odraslih, poslodavaca i sindikata.
- (2) Kandidate za članove i predsjednika Vijeća utvrđuje ministar na temelju prijedloga koje podnose čelnici središnjih tijela državne uprave, ustanove za obrazovanje odraslih, poslovno-stručne organizacije, koordinacije sindikata i udruge poslodavaca koje imaju status socijalnog partnera, javnim pozivom.
- (3) Način rada Vijeća uređuje se poslovníkom.
- (4) Administrativne poslove za Vijeće obavlja Agencija.

Članak 23.

- (1) Agencija je ustanova za praćenje, razvoj, vrednovanje i unapređenje sustava obrazovanja odraslih u Republici Hrvatskoj.
- (2) U obavljanju djelatnosti iz stavka 1. ovoga članka Agencija:
 1. obavlja analitičke i razvojne poslove u djelatnosti obrazovanja odraslih,
 2. usklađuje prijedloge stručnih tijela,
 3. obavlja nadzor nad stručnim radom ustanova za obrazovanje odraslih,
 4. obavlja stručnu i savjetodavnu djelatnost,
 5. provodi stručno osposobljavanje i usavršavanje zaposlenih u području obrazovanja odraslih,
 6. inovira, prati i vrednuje provedbu programa obrazovanja odraslih,
 7. potiče suradnju i sudjeluje u provedbi programa i projekata vezanih za područje obrazovanja odraslih,
 8. vodi bazu podataka i osigurava informacije za tijela državne uprave i nadležno ministarstvo o evidenciji i drugim važnim podacima vezanim za praćenje stanja i razvoj djelatnosti obrazovanja odraslih,
 9. priprema analize poslovnih procesa djelatnosti,
 10. utvrđuje kriterije za uspostavu, provođenje i nadzor sustavnog financiranja obrazovanja odraslih u programskom, investicijskom i materijalnom poslovanju,
 11. obavlja druge poslove utvrđene aktom o osnivanju Agencije.
- (3) Agencija obavlja zadaće i poslove nacionalne agencije za provedbu Integriranog programa za cjeloživotno učenje (Integrated LifeLong Learning Programme) i programa Mladi na djelu (Youth in Action Programme) Europske komisije.

VI. FINANCIRANJE OBRAZOVANJA ODRASLIH

Članak 24.

Sredstva za financiranje i poticanje obrazovanja odraslih osiguravaju se u državnom proračunu, proračunima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (u daljnjem tekstu: javna sredstva), neposredno od polaznika i poslodavaca te iz drugih izvora u skladu sa zakonom.

Članak 25.

U državnom proračunu osiguravaju se sredstva za:

- troškove izvođenja programa osnovnog školovanja odraslih,
- troškove izvođenja programa srednjoškolskog obrazovanja odraslih osoba koje imaju završenu samo osnovnu školu te druge programe obrazovanja,
- troškove praćenja, unaprjeđivanja i razvoja obrazovanja odraslih.

Članak 26.

U proračunu jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu se osigurati sredstva za:

- investicije i investicijsko održavanje u ustanovama za obrazovanje odraslih kojima je osnivač,
- materijalne troškove poslovanja u svrhu obavljanja djelatnosti obrazovanja odraslih u ustanovama za obrazovanje odraslih kojima je osnivač,
- troškove izvođenja programa.

Članak 27.

Iz državnog proračuna te proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave mogu se odobriti financijski poticaji ustanovama za obrazovanje odraslih za:

1. opremanje nastavnim i drugim materijalnim sredstvima,
2. razvoj i provedbu inovativnih programa.

Članak 28.

Sredstva iz državnog proračuna, odnosno proračuna jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave iz članka 25. podstavka 2., članka 26. podstavka 3. i članka 27. ovoga Zakona dodjeljuju se ustanovama za obrazovanje odraslih na temelju javnog natječaja.

VII. NADZOR

Članak 29.

- (1) Upravni i inspekcijski nadzor nad ustanovama za obrazovanje odraslih provodi ministarstvo nadležno za obrazovanje.
- (2) Nadzor nad stručnim radom ustanova za obrazovanje odraslih obavlja Agencija.

VIII. ANDRAGOŠKA DOKUMENTACIJA I EVIDENCIJE O OBRAZOVANJU ODRASLIH

Članak 30.

- (1) Ustanove za obrazovanje odraslih vode andragošku dokumentaciju.
- (2) Sadržaj, oblik te način vođenja i čuvanja andragoške dokumentacije propisuje ministar.

Članak 31.

- (1) U obrazovanju odraslih vode se evidencije o ustanovama za obrazovanje odraslih, programima, polaznicima, radnicima te evidencije o drugim podacima važnim za praćenje stanja i razvoj djelatnosti.
- (2) Sadržaj i način vođenja evidencija iz stavka 1. ovoga članka propisuje ministar.

IX. KAZNE NE ODREDBE

Članak 32.

- (1) Novčanom kaznom u iznosu od 5.000,00 do 20.000,00 kuna kaznit će se za prekršaj ustanova za obrazovanje odraslih ako:
 1. postupi suprotno odredbama članka 12. stavka 2., članka 16. stavka 1., članka 17., članka 30. stavka 1., članka 31. stavka 1. ovoga Zakona,
 2. javna sredstva troši nenamjenski,
 3. od polaznika naplati troškove koji se financiraju javnim sredstvima.
- (2) Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se i odgovorna osoba u ustanovi za obrazovanje odraslih novčanom kaznom u iznosu 1.000,00 do 10.000,00 kuna.
- (3) Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka ustanovi za obrazovanje odraslih može se izreći zaštitna mjera zabrane izvođenja programa u trajanju od jedne do tri godine.
- (4) Za prekršaje iz stavka 1. ovoga članka ovlašteni podnositelj zahtjeva za pokretanje prekršajnog postupka su ministar i ravnatelj Agencije ili osobe koje oni ovlaste.

X. PRIJELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Članak 33.

- (1) Provedbene propise iz članka 12. stavka 2., članka 16. stavka 2., članka 30. stavka 2. i članka 31. stavka 2. ovoga Zakona, ministar će donijeti u roku od tri mjeseca od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.
- (2) Do stupanja na snagu provedbenih propisa, donesenih na temelju ovoga Zakona, primjenjuju se Pravilnik o srednjoškolskom obrazovanju odraslih (»Narodne novine«, br. 112/00., 89/03. i 194/03.) i Pravilnik o završavanju osnovnog školovanja odraslih polaganjem ispita (»Narodne novine«, br. 70/91.), osim onih odredbi koje su u suprotnosti s odredbama ovoga Zakona.

Članak 34.

Ustanove za obrazovanje odraslih dužne su uskladiti izvođenje programa s odredbama ovoga Zakona u roku od godine dana od dana stupanja na snagu ovoga Zakona.

Članak 35.

Ovaj Zakon stupa na snagu osmog dana nakon objave u »Narodnim novinama«.

